

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Způsoby transmise náboženství a jeho hodnot v
Salesiánském klubu mládeže v Pardubicích

Bakalářská práce 2020

Anna Vrkoslavová

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Anna Vrkoslavová**
Osobní číslo: **H17081**
Studijní program: **B6101 Filozofie**
Studijní obor: **Religionistika**
Téma práce: **Způsoby transmise náboženství a jeho hodnot v Salesiánském klubu mládeže v Pardubicích.**
Zadávající katedra: **Katedra religionistiky**

Zásady pro vypracování

Studentka bude v práci sledovat jakým způsobem jsou v Salesiánském klubu mládeže zúčastněným předávány křesťanské hodnoty. Zaměří se na formy této transmise jak mezi vychovateli, tak mladistvími v salesiánské komunitě. Jinak řečeno; jakým způsobem se odehrává šíření náboženských hodnot i v rámci aktivit s dětmi, jež nejsou primárně náboženského charakteru (tedy mší, modliteb etc.) a o jaké konkrétní hodnoty se jedná. V práci budou uplatněny závěry z pozorování a rozhovorů z terénního výzkumu, které budou následně komparovány s publikacemi vydanými salesiánským společenstvím.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

BOSCO, Don. Můj život pro mladé. Praha 2014. Portál, s.r.o.
BOSCO, Teresio. Don Bosco. Praha 2004. Portál, s.r.o.
KAPLÁNEK, Michal. Výchova v salesiánském duchu. Praha 2012, Portál s.r.o.
VÁŇOVÁ J., KAPLÁNEK M. Práce v Salesiánském duchu. Salesiánská provincie Praha 2002.
BOSCO T., NANNI C. Dej mi duše. 2006. Karmelitánské nakladatelství
CASTANO, Luigi. Don Filip Rinaldi, Praha 1994. Nakladatelství Portál

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Veronika Cívínová, Ph.D.**
Katedra religionistiky

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2019**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2020**

L.S.

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

Mgr. Zbyněk Vydra, Ph.D.
pověřený vedením katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2019

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

Datum: 1. 7. 2020

Podpis:

Místo: Pardubice

Anotace:

Tato práce se zaměřuje na charakter přenosu křesťanských morálních hodnot u Salesiánského klubu mládeže v Pardubicích. Budu zde testovat hypotézu, podle které v klubu dochází k přenosu hodnot při volnočasových aktivitách implicitním způsobem. Tyto aktivity nemají daný náboženský rámec, ale i přesto v nich podle mého předpokladu probíhá přenos křesťanských hodnot. Budu zde řešit několik témat, které se týkají mé hypotézy a celkového pohledu na tuto oblast salesiánské výchovy. Jednak je to téma hodnot, které salesiáni předávají jako prospěšné, a pak ty které považují za špatné. Poté téma náboženských a nenáboženských aktivit, které se nacházejí v salesiánském programu, jejich rozdělení a charakter. Následně budu rozebírat samotný přenos hodnot, který jsem rozdělila na dva způsoby: explicitní a implicitní. Zjistím, který z těchto způsobů se používá při určitých typech činností (náboženské a nenáboženské). Hlavní otázka mého výzkumu je: Probíhá přenos hodnot při volnočasových aktivitách u Salesiánů pouze implicitním způsobem?

Klíčová slova:

Salesiáni Dona Bosca, Don Bosco, Křesťanství, hodnoty, transmise, volnočasové aktivity

Title:

Ways of transmitting religion and its values in the Salesian Youth Club in Pardubice.

Abstract:

This thesis focuses on character of transmission of Christian moral values in Salesian Youth Club in Pardubice. I will test my hypothesis based on assumption, that a transmission of Christian values takes place during leisure non-religious activities. According to the hypothesis this transmission is only implicit and explicit transmission of the same values takes place during religious activities such as meditation, prayers or lessons of catechism. I will elaborate the topics of Christian and secular moral values according to Salesian understanding, religious and non-religious activities and the transmission itself. My main question is: Does the transmission of values take place during leisure activities only through implicit way?

Key words:

Salesians of Don Bosco, Don Bosco, Christianity, moral values, transmission, leisure activities

Obsah

Obsah	7
Úvod	9
1. Úvod k historii Salesiánů Dona Bosca (SDB)	12
2. Morální hodnoty a jejich charakter	17
2.1 Salesiánské chápání morálních (náboženských) hodnot.....	17
2.2 Nenáboženské/sekulární morální hodnoty	23
3. Aktivity u Salesiánů Dona Bosca	28
3.1 Idea náboženských aktivit u salesiánů.....	28
3.2 Idea nenáboženských aktivit současných salesiánů	31
4. Přenos hodnot v Salesiánském programu	35
4.1 Výchova v salesiánském stylu.....	35
4.2 Důležité prvky u předávání hodnot v salesiánské výchově.....	40
4.3 Předávání morálních hodnot skrze aktivity	46
Závěr	51
Použitá literatura:.....	53
Primární:	53
Sekundární:	54
Seznam příloh	55
Přílohy:	56
Příloha 1 - Rozhovor s budoucím animátorem – respondent <i>J</i>	56
Příloha 2 - Rozhovor s budoucí animátorkou – respondentka <i>A</i>	62
Příloha 3 - Rozhovor s katechetkou v salesiánské oratoři – respondentka <i>M</i> ...	68
Příloha 4 - Rozhovor s členem salesiánské řehole a aktivním organizátorem aktivit v oratoři – respondent <i>V</i>	75

Příloha 5 - Rozhovor s předsedou klubu Salesiánů v Pardubicích – respondent G

.....80

Úvod

V této práci se budu zabývat Salesiánským klubem mládeže v Pardubicích a jejich činností v současné době. Má výzkumná otázka se týká toho, jakým způsobem se v tomto klubu předávají náboženské hodnoty. Vycházím z předpokladu, že zde k transmisi dochází jak skrze náboženské, kde by měl být přenos samozřejmý, tak i skrze nenáboženské aktivity.

Salesiáni Dona Bosca jsou římsko-katolická kongregace, která vznikla v polovině 19. století v Turíně v Itálii. Jejím zakladatelem je Don Bosco (1815-1888). Toto uskupení se zabývá již od svého vzniku péčí o mládež a její výchovou.

V současné době salesiáni v Pardubicích využívají tzv. klubovou činnost, která funguje na principu otevřeného programu pro mládež ze všech sociálních skupin. Děti si mohou vybrat z nabídky aktivit, které klub nabízí. Blokům těchto nabídek volnočasových aktivit, půjčení vybavení a výuky náboženství se říká *oratoř* a v Pardubicích probíhá vždy v pátek od 13 do 17 hodin. Důležitý prvek oratoře/klubu jsou pracovníci a animátoři, kteří zajišťují program a podávají nabídku na vytvoření trvalejšího vztahu.¹ Pojem oratoř využíval Don Bosco pro své pravidelné setkávání s chlapci, kdy probíhaly modlitby, hry, učení se katechismu a vzdělávání.²

Jako zdroje používám především všeobecné české salesiánské brožury, které jsou ve většině center volně k zakoupení nebo mi je přímo doporučil předseda klubu v Pardubicích. Tyto brožury jsou pro můj výzkum zásadní, protože obsahují informace přímo od salesiánů o jejich pohledu na hodnoty i metody, které používají při jejich předávání. Jako zdroj pro život a dílo dona Bosca jsem použila jeho vlastní autobiografii *Můj život pro mladé*, a také pro korekci publikaci Don Bosco od Teresia Bosca. Pro zaznamenání vývoje a posunu salesiánů i metod používaných ve střediscích od dob Dona Bosca do současnosti používám publikace Michala Vojtáše.

¹ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha 2012, Portál s.r.o. s. 78-79.

² Tamtéž. s. 19-20.

Terénní výzkum započal v lednu 2019 a trval s pauzami do března 2020. Docházela jsem především na páteční oratoře (bloky volnočasových aktivit) a v rámci oratoří na výuku náboženství. Účastnila jsem se také akcí na Velikonoce a jedné celorepublikové akce SKAM (Setkání Křesťanské Aktivní Mládeže) v Praze. Na všech akcích jsem se účastnila her, sportu, prací nebo jsem pomáhala s celkovou organizací a během toho jsem sbírala data z pozorování. Zkušenost se salesiány v Praze a v Pardubicích mám však ještě před započítím výzkumu i studia, kdy jsem u nich zhruba rok působila a pomáhala, budu tedy čerpat i ze zkušeností z tohoto období. V rámci svého výzkumu jsem dělala celkem pět rozhovorů, z nichž jeden s předsedou pardubického klubu Salesiánů (v práci je označen jako *G*) a týkal především základních otázek o kongregaci a struktuře klubu. Poté s dvěma dospělými lidmi (salesián – *V* a katecheta - *M*), přičemž oba měli stejnou sadu otázek týkajících se především vztahu k sekulární společnosti a hodnotám a nakonec jsem mluvila i s dvěma budoucími animátory (označení jako *J* a *A*), kteří také dostali tytéž otázky týkající se především praxe a výchovných metod, které používají.

Má hypotéza je, že Salesiáni během nenáboženských činností přenášejí křesťanské hodnoty implicitním způsobem. Tato hypotéza může být falsifikována, pokud se z výzkumu ukáže, že salesiáni předávají během volnočasových aktivit hodnoty i explicitně. Do tohoto způsobu přenosu budu počítat například pravidla klubu, pravidla her, otevřenost vůči mladým a jejich zájmům, autenticita vedoucího (osobní prožívání hodnot, které předává), animace, laskavost a prostředí další prvky, na které salesiáni kladou důraz v brožurách, a jejichž relevanci ověřím výzkumem.

První kapitola se zabývá historickým pozadím vzniku Salesiánské kongregace, a především jejím zakladatelem Donem Boscem, jehož osobnost je i v současném výchovném narativu stále zásadní.

Tematikou morálních hodnot, jakožto důležitým prvkem mé práce se zabývám ve druhé kapitole. Rozdělují zde hodnoty na křesťanské, které salesiáni považují za prospěšné a na sekulární, které by měly být naopak podle jejich chápání neprospěšné. Ráda bych zde v úvodu vymezila definici slova *hodnoty* pro tuto práci. Toto slovo zde budu používat na základě salesiánské definice, tudíž to, co je podle určité skupiny nebo

společnosti považováno za důležité k životu.³ Mým hlavním cílem v této kapitole bude ukázat obraz křesťanských a sekulárních hodnot v salesiánském pohledu v brožurách a také v chápání pardubických salesiánů z rozhovorů. Podle mé hypotézy dochází v klubu při volnočasových aktivitách k přenosu těchto hodnot, tudíž je potřeba zjistit, které to jsou a vůči kterým se vymezují.

Ve třetí kapitole se budu zabývat pojetím a rozdělením aktivit, které je provedeno také na základě salesiánského vymezení, neboť jsem si vědoma problémů s vymezením náboženských a nenáboženských činností bez řádné teorie náboženství. Budu zde tudíž pracovat s náboženskými činnostmi – meditace, modlitba, svátosti, výuka náboženství a duchovní doprovázení, a také s nenáboženskými – volnočasové aktivity a sport. Budu se zde věnovat především nenáboženským aktivitám, které jsou podle mé hypotézy prostředkem implicitního přenosu křesťanských hodnot.

Co se týče samotného přenosu hodnot, používám termíny explicitní a implicitní/nevyjádřený. Explicitní předávání hodnot je takové, při kterém jsou napřímo vyjádřené/řečené hodnoty, které chce vychovatel předat dětem. Za implicitní nebo také nevyjádřené předávání považuji to, když dochází k přenosu hodnot ne skrze komunikaci a přímé zdůraznění, ale skrze jiné prvky, které budu rozebírat v podkapitole 4.2. Ve čtvrté kapitole se tedy zabývám tématem samotného přenosu. Nejprve uvedu tematiku salesiánské výchovy, co je jejím základem a k čemu směřuje. Poté zpracuji důležité prvky salesiánské výchovy, skrze které probíhá implicitní přenos hodnot. Terénním výzkumem poté zjistím, jak probíhá tento přenos v praxi. Jako poslední následuje podkapitola, kde vyhodnotím výzkum a zjištím, jestli přenos během volnočasových aktivit probíhá pouze implicitně nebo i explicitně.

³ HANÁKOVÁ Markéta a kol. *Animátorský slabikář*. Salesiánská asociace Dona Bosca, o. s. Praha 2008. s. 160

1. Úvod k historii Salesiánů Dona Bosca (SDB)

V úvodu do krátkého shrnutí historie salesiánské kongregace bych ráda začala životem a dílem Dona Bosca, zakladatele Salesiánské kongregace. K tomuto tématu jsou jeho myšlenky a činy důležité, protože dodnes na něj odkazuje většina současné salesiánské literatury a na většině salesiánských událostí si ho lidé připomínají. Na jeho myšlenkách a morálních principech je vystavěn celý tzv. „preventivní systém“, který je jedním z hlavních prvků současné salesiánské výchovy.

Za počátek fenoménu Salesiánského díla můžeme považovat 8. prosince 1841, kdy se kněz Giovanni Bosco ujal mladého chlapce Bartolomea a začal ho učit katechismus. Postupně se klub těchto chlapců rozrostl až na 500 chlapců, kteří se u Dona Bosca scházeli každou neděli, kde celý den hráli hry a učili se katechismu.⁴

Giovanni Bosco se narodil roku 1815 do velmi chudé italské rodiny. Výchova jeho matky byla náboženského rázu a snažila se chlapce naučit slušnému chování skrze náboženství. Jedním z přelomových okamžiků v jeho dětství bylo jeho první svaté přijímání, na které ho matka náležitě připravila a sám Don Bosco poté považoval přípravu na tuto svátost jako jeden z nejdůležitějších prvků svého vzdělávacího programu.⁵

Roku 1841 Don Bosco úspěšně absolvoval kněžský seminář. V této době si začal vytvářet představu, jak to vypadá v okrajových čtvrtích Turína s problémovými mladíky. Začal se svým učitelem Donem Cafassem chodit do věznic navštěvovat hochy, kteří tam byli zavřeni a mluvil s nimi o jejich budoucnosti a učil je katechismus. Jeho hlavním cílem bylo stát se přítelem chlapců, kteří ačkoli podle něho chtěli žít lepší život, se po propuštění na svobodu dostali zpět ke svým starým zvykům a brzy se dostali znovu do vězení.⁶

Přelom v životě Dona Bosca nastal, když se zastal šestnáctiletého chlapce Bartolomea Garelliho, kterého začal bít kostelník v sakristii, kvůli tomu, že neuměl

⁴ VÁŇOVÁ J., KAPLÁNEK M. *Práce v Salesiánském duchu*. Salesiánská provincie Praha 2002. s. 4.

⁵ BOSCO, Don. *Můj život pro mladé*. Praha 2014. Portál, s.r.o. s. 25-26.

⁶ Tamtéž. s. 96.

ministrovat. Nechal si chlapce zavolat zpět a nabídl mu hodiny katechismu, přestože byl chlapec negramotný. Jak sám mnohokrát ve své autobiografii zdůrazňuje, považuje chlapce za svého přítele a zaštiťuje ho tím před fyzickým násilím od kohokoli v kostele. U Bartolomea zvláště zdůrazňuje přípravu na zpověď a následně na svaté přijímání.⁷

Na nedělní hodiny katechismu začalo chodit více lidí v průběhu zimy a Bosco se snažil vyhovět především chlapcům, kteří byli propuštěni z vězení. Věnoval se jim o nedělích a svátcích, snažil se jim pomoci najít práci a hlavní pro něho bylo, být jim přítelem, ve kterém naleznou oporu a stanou se dobrými křesťany.⁸

Změna pro Dona Bosca nastala v roce 1848, kdy tehdejší král Karel Albert schválil ústavu, kde zrovnoprávňuje protestantismus a judaismus s katolictvím. V návaznosti na tuto událost Don Bosco otevírá více tříd a duchovních cvičení, protože s touto ústavou přišlo podle něho i povolení „dělat dobré i zlé“, což podle něho vyplývalo právě z udělení svobody judaismu a protestantství. Z jeho životopisu vyplývá, že v těchto letech velice nerad pouštěl chlapce za prací do Turína, protože v tamější společnosti viděl ohrožení jejich křesťanského života.⁹ V životopisech Dona Bosca se často nemluví o protestantech, ale spíše o Valdenských, kteří proti katolíkům započali kampaň především skrze tisk. Teresio Bosco zde píše o prvním pokusu o pluralitní společnost, které se katolíci bránili, kvůli zmatečnosti a mnohosti názorů. V tuto chvíli se katoličtí kněží museli začít bránit, neboť do té doby nebylo potřeba osvětlovat svůj katolický postoj, protože jen to katolické bylo chráněno zákonem.¹⁰ Tento souboj probíhal především skrze tisk a přízeň lidu. Valdenští začali psát a rozdávat protikatolické letáky a Don Bosco na to reagoval svými brožurami *Katolické čtení*.¹¹

S tím přišel i další fenomén, který Dona Bosca znepokojoval, a to bylo vlastenectví, které považoval spolu s jeho veřejnými projevy za myšlenkově nebezpečné. Odmítl se

⁷ BOSCO, Don. *Můj život pro mladé*. s. 97-98.

⁸ Tamtéž. s. 99.

⁹ Tamtéž. s. 164-167.

¹⁰ BOSCO, Teresio. Don Bosco. Praha 2004. Portál, s. r. o. s. 209.

¹¹ ALBERTI P. *Světec Don Bosko*. Pardubice 1946. Salesiánský chlapecký domov v Pardubicích na skřivánku. s. 122.

účastnit veřejných manifestací a dal najevo svůj apolitický postoj. Je zde vidět, že Don Bosco vidí veliký rozdíl mezi vlastenectvím a občanstvím, neboť ideu vlastenectví odmítá, ale jeden z jeho základních cílů je vytvořit z chlapců dobré občany.¹² Je zjevné, že v tomto postoji je hodně ovlivněný papežem Piem IX., který se sice ztotožňoval s myšlenkou sjednocené Itálie, ale jako hlava církve odmítl vyjadřovat podporu těmto myšlenkám, kterými by si nepřátelil Německo a Rakousko.¹³ Vlastenecké hnutí zde podle Albertiho vycházelo z myšlenek lidí nepřátelských církvi. V roce 1849 mu odešli skoro všichni hoši s vlasteneckým proudem a dávali se dobrovolně na vojnu. I kněží dávali do svých kázání vlastenecká témata a témata rovnosti a svobody, což Donu Boscovi velmi vadilo. Jednak to byl problém kvůli odvádění pozornosti od víry, tyto myšlenky byly také doprovázeny silně proticírkevní propagací a vlastenectví z pohledu Dona Bosca mělo politický základ, od kterého se chtěl distancovat.¹⁴

V roce 1859 poté vzniká oficiální náboženská společnost pojmenovaná po svatém Františku Saleském z Valdoca, jež měla sedmnáct členů.¹⁵ Pojmenování po svatém Františku Saleském má původ už v roce 1844 a Don Bosco ve své autobiografii uvádí několik důvodů, proč zrovna tento světec se stal partonem jeho kongregace. Jednak to bylo přání Juliette Victoire Colbert de Maulévrier spíše známé jako markýza Barolová, která chtěla založit kongregaci pod ochranou tohoto světce, a jako symbol trpělivosti a vlídnosti při práci a také kvůli pronikajícímu protestantismu, který byl tenkrát označován za blud a symbolika Františka Saleského jako obhájce katolictví měl pro Dona Bosca velký význam.¹⁶

Roku 1872 poté vzniká ženská Kongregace Dcer Marie pomocnice, která spadá pod Salesiány a Dona Bosca.¹⁷ Toto dílo postupně vznikalo již od počátku 60. let 19. století, kdy Marie Dominika Mazzarelová, později první představená kongregace vytvořila dílnu pro mladé dívky, aby se naučily šít. Podle slov Marie jejich hlavním cílem bylo:

¹² BOSCO, Don. *Můj život pro mladé*. s. 174-175.

¹³ BOSCO T. *Don Bosco*. s. 181-182.

¹⁴ ALBERTI P. *Světec Don Bosko*. s. 95.

¹⁵ SCHIÉLÉ Robert. *Don Bosco*. Praha 1999. Portál s.r.o. s. 34-35.

¹⁶ BOSCO, Don. *Můj život pro mladé*. s. 110.

¹⁷ SCHIÉLÉ Robert. *Don Bosco*. s. 57-58.

„...odvracet od děvčat nebezpečí, pomáhat jim být lepšími a zvláště učit je znát a milovat Pána.“¹⁸ Jako nebezpečí zde lze brát především odpadnutí od víry. Stejně jako Don Bosco střídala v programu duchovní nasazení a radostnou rekreaci.¹⁹

Od roku 1875 poté započaly misijní cesty do Argentiny, kam bylo původně vybráno 10 misionářů. Dále se Salesiáni rozšířili do Patagonie, Uruguaye, Brazílie, Chile a Ekvádoru. Jejich posláním bylo především šířit evangelium mezi indiánskými kmeny kolem města San Nicolas de los Arroyos.²⁰

Dne 31. ledna 1888 Don Bosco umírá ve věku sedmdesáti dvou let.²¹

Do Čech se salesiáni dostali roku 1927 pod vedením Ignáce Stuchlého. Jednalo se o chlapecký dům s internátem ve Fryštáku odkud se postupně dílo začalo rozšiřovat do celé České republiky. V období nacismu i komunismu byli salesiáni na českém území perzekuováni postaveni mimo zákon a jejich činnost byla řádně obnovena až v roce 1990.²²

Salesiánské dílo v 60. letech 20. století silně ovlivnil 2. vatikánský koncil, konající se v letech 1862-65. Tento koncil měl za hlavní úkol tzv. „zdnešnění“ (přizpůsobení církve požadavkům dnešní doby). Hlavním tématem koncilu byla samotná církev, která byla rozhodujícím bodem neshod u skoro všech dělení v rámci křesťanství.²³ Církev se postavila za světské hodnoty (třeba svoboda vyznání a svědomí), zavrhlá jakoukoli formu utiskování z rasových, sociálních nebo náboženských důvodů a připustila, že Duch svatý působí i mimo katolickou církev. Otevřela se také mezináboženskému dialogu, ekumenismu a dialogu s přírodními vědami.²⁴ V návaznosti na 2. vatikánský koncil byla

¹⁸ GIUDICIOVÁ M. *Marie Dominika Mazzarellová: Žena věčejška i dneška*. Praha 1993. Portál s. r. o. s. 61.

¹⁹ Tamtéž. s. 81.

²⁰ SCHIÉLÉ Robert. *Don Bosco*. s. 66-67.

²¹ Tamtéž. s. 93.

²² VÁŇOVÁ J., KAPLÁNEK M. *Práce v Salesiánském duchu*. s. 6-7.

²³ BEINERT W. *Malé dějiny křesťanského myšlení*. Kostelní Vydří. 2012. Karmelitánské nakladatelství, s. r. o., s. 143-144.

²⁴ FRÖLICH R. *Dva tisíce let dějin církve*, Praha 1999, Vyšehrad s.r.o. s. 232.

uspořádána Speciální generální kapitula, která měla za úkol znovuobjevit svou identitu ve světle dnešní doby. Tato generální kapitula postavila jako prioritu salesiánské kluby mládeže, kde bylo potřeba upravit aktivity, komunitu a strukturu podle nového uvažování.²⁵

Pro Salesiány bylo k obnově po vzoru 2. vatikánského koncilu stěžejní skloubit dvě kritéria: návrat ke kořenům a zároveň přizpůsobení se času a kontextu dnešní doby. Pokusili se tedy o návrat k osobnosti Dona Bosca (věrný a dynamický, poslušný a kreativní, pevný a flexibilní zároveň), ale ne ke strukturám oratoře, které byly používány za jeho doby. Tato metoda se také dá shrnout formulací: „*Don Bosco v oratoři*.“²⁶

²⁵ VOJTÁŠ M. *Reviving Don Bosco's oratory*. Jeruzalém. 2017. STS Publicaions. s. 25-26.

²⁶ Tamtéž. s.26-27.

2. Morální hodnoty a jejich charakter

V této kapitole bych ráda řešila charakter a jádro hodnot, se kterými salesiáni pracují. Jedná se o hodnoty, které považují za prospěšné i ty které odmítají. Právě tomuto rozdělení se budou věnovat následující dvě podkapitoly. Toto rozdělení je utvořeno na základě salesiánského pochopení a vydělení.

2.1 Salesiánské chápání morálních (náboženských) hodnot

V této práci je velice důležité salesiánské pojetí náboženských hodnot, neboť předpoklad této práce je, že salesiáni tyto hodnoty určitým způsobem předávají mládeži. Považují tyto hodnoty za prospěšné ať už pro jednotlivce tak pro společnost a mimo jiné proto je rozšiřují mezi mladé. Pro výzkum je důležité zjistit, které hodnoty přesně jsou zahrnuty v tomto rámci, a z čeho vycházejí. Poznání těchto hodnot nám pomůže hlubšímu pochopení, co přesně salesiáni rozšiřují mezi mládež. Z brožur občas není jasné, o jaké hodnoty se jedná, neboť je dost často používána formulace typu: „křesťanské hodnoty“, „hodnoty charakteristické pro výchovný styl Dona Bosca“ nebo jen „morální hodnoty“. Na několika místech dochází ke zpřesnění těchto termínů a vyjmenování oněch hodnot, ke kterým se salesiáni hlásí, jinak ale autoři zmiňující tento termín nejspíše předpokládají u čtenáře základní pojetí těchto hodnot v salesiánském kontextu. V salesiánských informačních i výchovných brožurách se můžeme dočíst, co pro Dona Bosca znamenaly morální hodnoty (samozřejmě na základě chápání současných salesiánů) a jak s nimi salesiáni dnes pracují. Tyto morální hodnoty jsou obsaženy mimo jiné v tzv. preventivním systému, kterým Don Bosco vychovával své svěřence. Tento výchovný přístup nebyl nikdy kompletně sepsán, neboť Don Bosco bral výchovu spíše z praktického než z teoretického hlediska.²⁷ O tomto systému píše více informací v samostatné kapitole 4.1.

Za jeden ze zdrojů jsem zařadila *Animátorský slabikář* vytvořený, jako vzdělávací a formativní pomůcka pro salesiánské animátory²⁸. V této publikaci nejsou hodnoty

²⁷ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. s. 21.

²⁸ Animátoři jsou důležitou součástí salesiánské výchovy. Jsou to mladí lidé, kteří absolvovali animátorský kurz a účastní se programů a pomáhají ve střediscích. Je to výchovná metoda, která má mladého člověka dovést k objevování sama sebe, svého povolání a svých názorů. Má podporovat člověka, aby objevil základní prvky a hranice pro svůj život a vychází z předpokladu, že každý člověk se může nadchnout pro dobré věci. Klade také důraz na výchovný vztah a předávání hodnot.

zmiňovány často, ale na druhou stranu autoři poskytují vlastní pojetí a definici hodnot (nebo také související termín „hodnotová orientace“). Hodnota je zde to, co je podle určité skupiny nebo společnosti považováno za důležité k životu. Přijetím a realizací určité hodnoty se člověku utváří hodnotová orientace.²⁹ Tato orientace je považována za jednu ze základních lidských potřeb. Toto je jediná přímá definice, která se vyskytovala v salesiánských materiálech.

Ráda bych zde zmínila pro představu také různé kontexty v rámci kterých, autoři píší o hodnotách. Velice často bývají hodnoty zmiňované ve spojení s křesťanským posláním a s důležitostí šířit tyto hodnoty mezi lidi. Dá nám to větší pochopení hodnot, jak je vidí salesiáni a také jejich rozdělení.

Jeden z případů použití pojmu hodnoty je v kontextu s moderní dobou a okolním světem, který obklopuje salesiánské farnosti. Proto je potřeba být s tímto světem v kontaktu, nechat se jím obohacovat a sloužit mu tím, že do něj budou vnášet křesťanské hodnoty.³⁰ Zde můžeme také vidět poměrně dobře rozdělení hodnot. V tomto případě autoři zvolili rozdělení na křesťanské hodnoty a hodnoty okolního světa, které mohou být v tomto kontextu chápány jako méně vhodné oproti křesťanským.

Jedno z dalších rozdělení hodnot ve společnosti lze vidět v citaci z knihy *Salesiáni a laici*, kde autor rozděluje hodnoty, které jsou podle salesiánů dobré, na tři kategorie. Toto rozdělení provádí autor v kontextu otázky, zda mají například při misiích nebo při setkávání a výchovné činnosti salesiáni spolupracovat s ostatními lidmi. V první z kategorií jsou lidské a laické hodnoty, které jsou charakterizovány jako hodnoty přítomné v preventivním systému, které jsou přijatelné jak pro salesiána, tak pro nevěřícího člověka. Druhá kategorie je označena jako náboženské hodnoty, které mohou salesiáni sdílet s lidmi věřícími v Boha nebo transcendenci. Třetí kategorie je popsána jako cesta evangelia, kterou mohou salesiáni jít s lidmi, kteří sdílí víru v Ježíše Krista, ale ne v církvi.³¹

²⁹ HANÁKOVÁ Markéta a kol. *Animátorský slabikář*. s. 160

³⁰ VÁŇOVÁ J., KAPLÁNEK M. *Práce v Salesiánském duchu*. s. 23.

³¹ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. s. 49.

V publikaci *Vychovávej jako Don Bosco* se Bruno Ferrero také zmiňuje o hodnotách. V jedné části se dozvídáme, že podle autora víra chrání zdraví nitra člověka a také dovede měnit žebříček hodnot. Zároveň nabízí bezpečí, orientaci a hranice mezi dobrem a zlem.³² Poté zmiňuje, že mladí lidé potřebují kořeny ve věčných hodnotách, které formovaly rodiny ve všech dobách. Je tu kladen důraz na tradici a také jistou formu univerzality těchto hodnot.³³ Poměrně dost také vypovídá citát od Dostojevského citovaný v této publikaci:

„Národ bez vztahu k Bohu spěje k zániku. Pokud by Bůh nebyl, vše by bylo dovoleno.“³⁴

Tím, že se autor hlásí k tomuto výroku (jde spíše o volnou parafrázi, neboť původní citát nebylo možno dohledat) lze říci, že podle něho dochází v dnešní společnosti k jistému úpadku pravidel a hodnot a křesťanství může lidi zachránit, mimo jiné pevnou strukturou hodnot a také samozřejmě vírou v Ježíše Krista.

Váňová a Kaplánek v *Práce v salesiánském duchu* přímo vyjmenovávají několik specifických hodnot, a to jsou solidarita, právo a mír, které mají podle nich přijímat mladí za své. Dále je také důležité snažit se aktivně zapojit mladé lidi do církevního poslání šířit křesťanskou víru, protože v tomto procesu jsou nejen příjemci, ale také budoucími činiteli. Je proto žádoucí, aby přijímali hodnoty solidarity, práva a míru.³⁵ Kaplánek v několika pasážích své další publikace přímo vyjmenovává hodnoty, ke kterým se salesiáni snaží vychovávat lidi, což je jejich forma evangelizace.³⁶ Jsou to hodnoty, které hlásal Ježíš Kristus a nejspíš ty, které považuje autor za důležité, jsou zde vyjmenované. Jsou to například solidarita s trpícími, láska k bližnímu, pravdivost a víra. Dále také zmiňuje hodnoty ve shodě s evangeliem, které jsou vzájemná úcta, láska, tolerance, odpovědnost, hledání pravdy a naopak hodnoty „zcestné“, za které považuje egoismus,

³² FERRERO Bruno. *Vychovávej jako Don Bosco*. Praha. 2007. Portál s.r.o. s.13-14.

³³ Tamtéž. s.107.

³⁴ Tamtéž. s.109.

³⁵ VÁŇOVÁ J., KAPLÁNEK M. *Práce v Salesiánském duchu*. s. 15.

³⁶ Tamtéž. s. 15. Jedno z hlavních hesel salesiánů je: „*Evangelizujeme tím, že vychováváme a vychováváme tím, že evangelizujeme.*“ Více k tomuto tématu rozebírám v kapitole 4.1.

přetvářku, pohrdání, duchovní lenost, konzumismus a násilí.³⁷ I v publikaci *Šťastní rodiče* od Bruna Ferrera, která se věnuje především rodinnému životu, se můžeme dočíst především o hodnotách rodiny. Uvádí zde příklady některých hodnot, jako je například důstojnost lidské osoby, mír, svoboda, odpovědnost, solidarita, spravedlnost, tvořivost nebo niternost.³⁸ V jedné části *Animátorského slabikáře*, která se týká metodiky se můžeme dočíst v souvislosti s etapovými hrami přesných hodnot, které jsou autory označeny jako pozitivní. Jsou to statečnost, odvaha, upřímnost, pokora, láska k přírodě atd.³⁹

Nyní zde vypíši případy, kdy hodnoty nejsou přímo označeny jako hodnoty, ale autoři publikací je považují za dobré a žádoucí pro mládež. Soudím tak mimo jiné na základě toho, že jiní autoři už jednou tytéž fenomény zmínili jako hodnoty.

Například když v publikaci *Práce v salesiánském duchu* autoři rozebírají roli náboženství ve svém výchovném programu a chtějí ukázat mladým cestu k důstojnému lidskému životu ve svobodě, solidaritě a spravedlnosti. Tyto tři atributy by mohly odpovídat salesiánskému chápání hodnot, které chtějí předávat mládeži.⁴⁰ Dále také Ferrero klade důraz na jisté vlastnosti, ke kterým by rodiče podle něho měli vést děti. Jsou to například sebedůvěra, úcta, poctivost a soucit.⁴¹

V terénním výzkumu jsem na salesiánskou představu hodnot narazila především v hodinách vyučování náboženství a při rozhovorech. Během volnočasových aktivit, které byly mým hlavním zájmem jsem zaznamenala jen málo explicitně předávaných hodnot. Byla to například snaha naučit děti, aby po sobě uklízely poté, co dohrály hru (toto by se dalo převést jako hodnota řádu, pořádku a zodpovědnosti), anebo napomenutí ať neberou boží jméno nadarmo (k tomuto napomenutí došlo od mladší účastnice hry při

³⁷ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. s. 108-109.

³⁸ FERRERO Bruno. *Šťastní rodiče*. Praha. 2004. Portál s.r.o. s. 46.

³⁹ HANÁKOVÁ Markéta a kol. *Animátorský slabikář*. s. 218.

⁴⁰ VÁŇOVÁ J., KAPLÁNEK M. *Práce v Salesiánském duchu*. s. 13.

⁴¹ FERRERO Bruno. *Šťastní rodiče*. s. 48-49.

výkřiku „Ježíši“ při hře). Jinak pojetí hodnot budu tedy čerpat z hodin náboženství a z rozhovorů.

Na hodinách náboženství jsem zaznamenala, že mají tyto hodiny rozvržené většinou tematicky. Často se rozebírala přikázání, pasáže z Bible, nebo u menších dětí (1.-2. třída) to byly tematické bloky ze života. Používaly se právě i pasáže z Bible na ukázání dobrých i špatných hodnot na lidech ve společnosti. U dětí 1.–2. třída se rozebírala situace v rodinách a za hlavní hodnoty, které byly zdůrazňované se dá považovat chovat se hezky k ostatním lidem v rodině, psát domácí úkoly, poslouchat rodiče, mít se rádi, modlit se, uctívat Boha, pomáhat doma, dělit se. Na hodině s dětmi ve 4.–5. třídě se poté na příběhu smrti Jana Křtitele rozebíraly především špatné hodnoty, ale hlavní poučení z hodiny bylo: přemýšlet nad tím, co slibujeme a jestli to jde splnit. Na další hodině s dětmi téhož věku se zmiňovaly hodnoty, jako například: mluvit pravdu, být upřímný, slibovat, když to můžeš splnit a upozornit, kdy někdo dělá něco špatného. Na hodině s dětmi okolo 12–13 let se probíralo přikázání nebudeš mít jiné bohy kromě mě. Zde bylo zdůrazňováno, aby byl u dětí Bůh vždy na prvním místě a také láska a vzájemná pomoc.

Z rozhovorů mi vyšlo najevo kromě hodnot samotných také pochopení těchto hodnot. Respondentka *A* uvedla, že evropské hodnoty, které tu vyznáváme, jsou založené na křesťanství.⁴² Pro respondentku *M* je základ vyznávat hodnoty Boha, lásky a desatera a z těchto hodnot se poté dají odvodit další důležité hodnoty, které považuje za prospěšné, například starat se správně o rodinu. Všechny tyto hodnoty podle ní vychází z křesťanských hodnot, i když si to třeba lidi neuvědomují. Zmiňuje tu svou výchovu, protože, ačkoli její maminka byla ateistka, tak jí vychovala v křesťanských hodnotách. Nevidí také striktní rozdělení na křesťanské a nekřesťanské hodnoty a jako hlavní problém vidí nedostatek respektu, který prostupuje celou společnost.⁴³ Respondent *V* vidí hodnoty jako obecně lidské, křesťanské a salesiánské. Zmiňuje například (podle něho obyčejné hodnoty) fairplay, ohleduplnost, umět se smířit s tím, že věci někdy nejsou podle mě, umět ustoupit, svoboda a Bůh/transcendentno. Poté za specificky salesiánské

⁴² Budoucí animátorka, osobní rozhovor, Pardubice, 5. března 2020

⁴³ Katechetka u salesiánů, osobní rozhovor, Pardubice, 28. února 2020

hodnoty zmiňuje: nenechat děti napospas, být s nimi, hrát a povídat si s těmi dětmi.⁴⁴ Respondent G uvedl, že Evropa je postavena na křesťanských náboženských základech a to, že „ze slovníku a z prožívání spousty lidí Pán Bůh vymizel“ neznamená, že ti lidé nectí hodnoty, které jsou obecně platné a mají základ v křesťanství.⁴⁵

V této kapitole jsem shrnula náhled na morální hodnoty, které salesiáni předávají mládeži. Z těchto informací můžeme vyvodit, že hodnoty, které předávají mají křesťanské základy, a jsou často zmiňované jako hodnoty, které kázal Ježíš Kristus. Z rozhovorů vyplývá, že pardubičtí salesiáni mají v některých případech jiný náhled na hodnoty a jejich podstatu než autoři brožur. I když nevidí přímé dělení křesťanských a nekřesťanských hodnot a většinou je považují za obecně lidské nebo za dané „selským rozumem“, ale stále jsou totožné s hodnotami křesťanskými. Víra v Boha v tomto případě by měla pomoci člověku žít podle těchto hodnot, tudíž lze říci, že podle salesiánů je v dnešní době důležitější žít podle křesťanských hodnot než věřit v Boha. Hodnoty předávané na hodinách náboženství jsou hodně zkonkretizované hodnoty, které jsou také vydávány za křesťanské a jsou ukazované na příkladech z Bible nebo desatera. Podle autorů brožur je potřeba vnášet je do okolního světa, kde zjevně chybí. Podle respondentů však ta linie mezi okolní a křesťanskou společností není tak pevně vymezená a často tvrdí, že i v křesťanské i v okolní společnosti se vyskytují lidé s dobrými i špatnými hodnotami. Hodnoty, které předávají v klubu však mají podle nich křesťanské kořeny a charakter a jsou předávány explicitně na hodinách náboženství a při náboženských aktivitách a podle mé hypotézy implicitně během volnočasových aktivit.

⁴⁴ Salesián, osobní rozhovor, Pardubice, 23. února 2020

⁴⁵ Předseda klubu v Pardubicích, osobní rozhovor, Pardubice, 15. ledna 2019

2.2 Nenáboženské/sekulární morální hodnoty

V předchozí kapitole se zjistilo, že salesiáni ve svých mnoha publikacích a brožurách nabízejí křesťanské morální hodnoty, které považují za správné a zdravé. Proč jsou ale tyto hodnoty potřeba? Proč by bylo potřeba je tolik zdůrazňovat, kdyby ve většinové společnosti nebyly hodnoty, které považují naopak za špatné a neprospěšné? Proto zde musím řešit i druhou stranu mince, a to jsou hodnoty většinové sekulární společnosti, které salesiáni považují za neprospěšné. Přesněji co jsou, jaké jsou jejich charakteristiky a charakteristiky dnešní doby, proč jsou tyto hodnoty špatné, nebo jakým způsobem je nahradit. Rozeberu zde také náhled na sekulární společnost jako takovou a její znaky, které salesiánům připadají neprospěšné.

Autoři *Práce v salesiánském duchu* v některých částech brožury zmiňují dnešní dobu a její kontexty. Je podle nich nutné zkoumat aktuální dobu, vývoj ve společnosti a církvi, a také situaci mládeže, aby mohli současnou situaci reflektovat a přizpůsobit jí společné aktivity ve farnostech.⁴⁶

Jak už jsme zmiňovali v předchozí kapitole Kaplánek v citaci dává poznat hodnoty, které jsou ze salesiánského hlediska žádoucí a poté, od kterých mají mladé lidi odvádět. To jsou: egoismus, přetvářka, pohrdání, duchovní lenost, konzumismus a násilí.⁴⁷

Kaplánek dále uvádí termín „sekulární humanismus“, což jsou podle něho různé formy Evropského myšlení, které se oddělily od svých křesťanských kořenů a ke kterému se podle něho v současné době Česká republika upnula. Podle něho má situace v České republice dva aspekty: jedno jsou židovsko-křesťanské tradice, které berou salesiáni jako své východisko a dále onen tzv. sekulární humanismus.⁴⁸ Z textu vyplývá, že salesiáni jsou ovlivněni jak křesťansko-židovskými kořeny, tak sekulárním humanismem (jak v oblasti pedagogiky a sociální práce, tak i ideovou stránkou tohoto fenoménu). Autor také uvádí schéma zdrojů salesiánské praxe, které se všechny navzájem ovlivňují:

⁴⁶ VÁŇOVÁ J., KAPLÁNEK M. *Práce v Salesiánském duchu*. s. 10.

⁴⁷ Výchovně pastorační projekt Salesiánské provincie Praha, odst. 1.2.4., citováno v: KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. s. 108-109.

⁴⁸ Výchovně pastorační projekt Salesiánské provincie Praha, odst. 1.2.4., citováno v: KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. s. 17.

Salesiánský duch, výchova, sociální práce a sekulární humanismus.⁴⁹ Kaplánek dále rozebírá situaci v České republice, kde jsou mladí lidé přesvědčeni o neaktuálnosti a nesprávnosti náboženství, vlivem tradice, která jde až po čtyři generace zpět. Uvádí, že odpor vůči náboženství je možná spíše strach ze zneužití náboženskými institucemi. Své úvahy dále rozvíjí do závěru, že mezi mladými lidmi nepřevládá odpor k náboženství, ale existenciální neznalost evangelia.⁵⁰

Autor se snaží rozebrat znaky moderní doby, kterou označuje jako „postmodernu“ podle sociologa Werner Helsepera. Jako jedny z následků postmoderny zde autor uvádí především nedostatek jednolitého světového názoru, skepse vůči racionálním koncepcím, které si nárokují univerzální platnost a ztrátu identity jedince vlivem plurality a náhražkám reality (informační technologie).⁵¹ Další znak postmoderny je individualismus, který způsobuje mimo jiné nedostatek kritérií pro odpovědná rozhodnutí. Tento jev má za příčinu především výchova v rámci určitých pravidel a také nepochopení ze strany jiných lidí, kteří jsou vychováni v jiných pravidlech.⁵²

V publikaci *Šťastní rodiče* se Ferrero často zabývá odrazem současné společnosti a jejími charakteristikami, které zjevně vidí jako špatné. Píše zde například o samotě a egoismu, kam moderní společnost tlačí děti. Dále zde zmiňuje stimulaci televizí, nezdravé požívání sladkého a hodně naráží na téma neúplných rodin.⁵³ Zároveň zde vyzdvihuje boj hodnot společnosti a hodnot jednotlivých rodin. Autor zde radí rodičům, že je potřeba vytvořit svůj systém hodnot, který přebije nežádoucí hodnoty zvnějšku. Tyto vnější hodnoty poté rozvádí jako filosofii vítěze, filosofii „všechno hned“, kult těla, požitky jako míra všeho, násilí, soutěživost, svůdná moc těla, bohatství atd. Tyto hodnoty by se daly označit jako pro salesiány nežádoucí, kterých je potřeba se vyvarovat a přebít je hodnotami jinými.⁵⁴ Hodně se vyjadřuje v kapitole *Zloději dětství*, kde píše o ohrožení dětí hlavně v období dospívání, hlavně na problémy ohledně styku se společností, která

⁴⁹ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. s. 18.

⁵⁰ Tamtéž. s. 105-106.

⁵¹ Tamtéž. s. 102-103.

⁵² Tamtéž. s. 103.

⁵³ FERRERO Bruno. *Šťastní rodiče*. s. 45.

⁵⁴ Tamtéž. s. 46.

má bez určitého usměrnění rodičů negativní vliv na dospívajícího. Ferrero se zmiňuje konkrétně jen o názoru společnosti na sex (erotizace dětství) a vnucování pocitu, že sex je známkou dospělosti.⁵⁵ Ferrero zmiňuje spoustu různých (dost často nezdravých) hodnot, které si děti osvojují v současné společnosti a zároveň také postrádají pevný systém hodnot, který by jim v životě ukázal směr. Ten jim má dát rodina skrze křesťanskou víru a založený také na paměti hodnot našich předků.⁵⁶

Z rozhovorů můžeme říci, že respondentka *M* se nechce vymezovat vůči sekulární společnosti, protože podle ní jsou dobří lidé mezi věřícími i nevěřícími a nevidí přímé oddělení těchto dvou skupin. Jako největší problém dnešní doby, a to celé společnosti je nedostatek respektu k lidem, přírodě, pravidlům, z čehož vznikají problémy.⁵⁷ Přijde mi, že tento problém, tak jak ho prezentuje, se nevztahuje na přímo dané sekulární hodnoty, ale spíše nedodržování hodnot, které považuje za dobré. Z předchozí kapitoly můžeme říci, že jsou to podle ní hodnoty založené na křesťanství.

Z rozhovoru s respondentem *V* vyplývá, že se sám nerad odděluje od okolní společnosti a například u salesiánské činnosti je podle něho velmi prospěšné, pokud se vyskytuje ve středu člověk, který má jiný pohled na svět, jiný světonázor.

AV: „Co si myslíš o sekulární společnosti?“

Respondent *V*: „[...] Já svým způsobem do té sekulární společnosti nějak patřím, protože se setkávám s lidmi, kteří věří trošku jinak nebo nevěří v Boha. Takže myslím si že sekulární společnost, svět je dobrý, že v něm jsou nějaké věci, které se mě nelíbí, které jsou špatné, tak to je jisté, ale má své chyby a hledání a tak, ale rozhodně se nechci se vydělovat, jako ta sekulární společnost a my... to si myslím, že v dnešním pojetí není dobré. [...]“

⁵⁵ FERRERO Bruno. *Šťastní rodiče*. s. 80-81.

⁵⁶ FERRERO Bruno. *Vychovávej jako Don Bosco*. s.108

⁵⁷ Katecheta u salesiánů, osobní rozhovor, Pardubice, 28. února 2020

AV: „Já teď myslím vyloženě společnost mimo křesťanství a katolickou církev a přijde to kromě víry v Ježíše Krista něčím odlišná od katolické církve?“

Respondent V: „[...] Jako myslím si, že hodně lidí v té sekulární společnosti žije trochu povrchní život. Ne všichni, ale že se prostě točí kolem těch obchodních středisek a kolem já nevím čeho a nehledají hlubší věci. Zase ne všichni, a také na druhou stranu i v katolické církvi jsou lidé, kteří sice chodí do kostela, ale mají tak trochu jako podobné smýšlení a tak, takže ono je to fakt těžký. Tak možná že tady v tom a že obecně lze říct že katolická církev v tom hledání pravdy je nebo měla by být výraznější a myslím si, že i je. Ale já nerad generalizuju, protože já znám spoustu lidí, kteří jsou z té sekulární společnosti, a přitom upřímně hledají pravdu ve svém životě a dobré a zlé se snaží odlišovat a v tom jsme za jedno.“

AV: Jsou nějaké hodnoty, které považuješ v té sekulární nebo vnější společnosti za špatné?

Respondent V: Jo tak určitě konzumismus, potom ovlivňování médií, které v té společnosti vidíme, závislosti na mobilech, a tak v té sekulární společnosti. To znamená učit se kriticky přijímat informace a tak.⁵⁸

Z tohoto vyplývá, že ačkoli to rozdělení, není tak přímé, tak vidí v okolní společnosti určité opakující se znaky, které nepovažuje za dobré. Jsou to například povrchnost, konzumismus, závislost na mobilech a nekritické přijímání informací. Vidí také určité věci, ve kterých je katolická církev nebo by měla být důslednější oproti okolní společnosti, jako je například hledání pravdy.

Z těchto informací můžeme vyvodit, že autoři brožur se často vymezují vůči hodnotám, které připisují moderní společnosti jako jsou třeba: egoismus, přetvářka, pohrdání, duchovní lenost, konzumismus a násilí. Nejedná se však jen o samotné hodnoty, vůči kterým se autoři vymezují, ale také o celkový obraz moderní společnosti a znaky,

⁵⁸ Salesián, osobní rozhovor, Pardubice, 23. února 2020

které sebou nese. Jednak to jsou například: individualismus, nedostatek jednolitého světonázoru a na to navazující systém hodnot, který má chybět dnešním lidem.

Z rozhovorů se dá říci, že se respondenti nechtějí vůči sekulární společnosti vydělovat, jako „ti věřící a ti nevěřící“. Přiznávají však, že jsou určité věci, které se jim v okolní společnosti nelíbí, jako je například konzumismus, povrchnost života, rozvázanost společnosti nebo pocit, že všichni můžou dělat všechno.⁵⁹ Vždy však zdůrazňují, že záleží na člověku a že to nejde stoprocentně rozdělit na sekulární „špatnou“ společnost a křesťanskou „dobrou“. Svým způsobem podle jejich slov do ní sami patří. Je však zřejmé, že je problém hlavně v nedodržování křesťanských hodnot, což se děje v okolní společnosti, například nedostatek respektu vůči okolí. Respondentka *M* uvedla, že byla vychována ateisticky, ale i přesto v křesťanských hodnotách. Tudíž je spíše problém v nedostatku těchto hodnot v okolní společnosti. Právě to se dá eliminovat tím, když má někdo jako hlavní hodnotu Boha a přikázání lásky. Z toho se pak odvíjí zbytek dobrých hodnot.⁶⁰

Pro tento výzkum je však stěžejní obraz hodnot v salesiánském pojetí. Hlavním problémem je tedy absence křesťanských hodnot ve společnosti, což se tedy napraví právě přenosem správných hodnot. O to jde tedy jak při náboženských, tak nenáboženských aktivitách – přenos křesťanských hodnot a tím pádem dochází k eliminaci toho, co považují salesiáni za špatné – nedostatku hodnot.

⁵⁹ Katechetka u salesiánů, osobní rozhovor, Pardubice, 28. února 2020

⁶⁰ Katechetka u salesiánů, osobní rozhovor, Pardubice, 28. února 2020

3. Aktivity u Salesiánů Dona Bosca

V této kapitole budu rozebírat činnosti, které salesiáni využívají. Zaměřím se především na nenáboženské činnosti, kterých se přímo týká má hypotéza a v nich na aktivity, se kterými se lze setkat v salesiánském středisku v Pardubicích, aby se dala tato hypotéza potvrdit či vyvrátit na základě výzkumu.

3.1 Idea náboženských aktivit u salesiánů

Jsem si vědoma problémů s vymezením náboženských a nenáboženských činností, bez řádné teorie náboženství. Vymezení náboženských aktivit proto v této podkapitole stojí na základě salesiánského pochopení toho, co patří do kategorie náboženského/duchovního života. Do tohoto vymezení patří modlitby, meditace, mše, svátosti, nebo duchovní doprovázení podle *Animátorského slabikáře*, který používají animátoři v klubu ke vzdělávání. Zařadila jsem sem také výuku katechismu v rámci volnočasových aktivit oratoře na základě vymezení katechetky, která náboženství učí. Jsou to aktivity, během kterých jsou děti a mladiství vychováni k víře, jsou jim explicitně předávány křesťanské hodnoty a tyto aktivity mají náboženský charakter. Tato kapitola není mým primárním tématem, tudíž zde zmíním jen základní rozdělení, se kterým budu pracovat. Tyto aktivity bývají pevnou součástí salesiánských akcí a prolínají se s jinými nenáboženskými aktivitami.

V tomto kontextu rozlišují autoři *Animátorského slabikáře* pojmy: hlásání evangelia (misie), výchova k víře (vše, co uskutečňuje církev s věřícími ve společenství) a katecheze (prohloubení znalosti evangelia).⁶¹ Katecheze jakožto snaha o prohloubení víry mladším generacím se snaží hlavně o kulturní a dobový kontext, aby mladí lidé porozuměli víře a viděli v ní smysl. Podle autorů se liší od evangelizace a výchovy ve víře tím, že se zabývá nejen živením a výukou víry, ale také jejím povzbuzování a snahou proniknout do každodenního života věřícího.⁶² Na tomto základu probíhaly hodiny

⁶¹ HANÁKOVÁ Markéta a kol. *Animátorský slabikář*. s. 221.

⁶² Tamtéž. s. 221-222.

náboženství při pátečních oratořích, skrze které se dětem dostávaly křesťanské hodnoty na příkladech příběhů z Bible, nebo ze života.

O meditaci jakožto aktivitě se můžeme dočíst v *Animátorském slabikáři* to, že má za cíl prohloubení vztahu v Bohem. V salesiánském podání se jedná o krátké rozjímání se třemi částmi, podle svatého Františka Saleského. Je potřeba celý den udržovat určitou soustředěnost na Boha, aby se člověk poté lépe soustředil během své meditace. Důležitou roli zde také hraje četba písma a metoda, jak ho číst, aby skrze to pronikal Duch svatý.⁶³

Jako další jsou zmiňované modlitby, které u salesiánů v Pardubicích pronikají celým programem. Na různých akcích to je většinou na začátku a na konci určité činnosti. Modlitba je zde brána jako osobní setkání a rozhovor mezi člověkem a Bohem. Také přetváří život a srdce a je potřeba, aby modlitba probíhala na každodenní bázi.⁶⁴

Svátosti jsou brány opět jako spojení člověka s Bohem, ale v tuto chvíli podle brožury Bůh sestupuje za lidmi. Odkazují se zde dokonce na Františka Saleského, který považoval svátosti za jádro křesťanského života. Salesiáni kladou největší důraz na svátost eucharistie a smíření, po vzoru Dona Bosca.⁶⁵

Jako poslední je zde označeno duchovní doprovázení, kdy duchovní člověk pomáhá druhému člověku v růstu v životě a v rozpoznání Boží vůle v něm. Pomáhá hledat povolání a poslání od Boha v životě doprovázeného. Zde s tím uvádějí do souvislosti duchovní četbu a duchovní rozhovory.⁶⁶ Jednoho duchovního rozhovoru jsem se sama účastnila. Jedná se o osobní rozhovor na různá témata ze života, ze školy ale i na psychický stav a pocity. Z této zkušenosti mohu říci, že tento druh rozhovoru má velmi uklidňující účinek, který je jednak daný tématy, ale také osobou druhého člověka.

Při těchto aktivitách by měl přenos probíhat jak explicitně, tak implicitně. Při vyučování náboženství jsou například přímo předávány vyjádřené hodnoty dětem: jak by

⁶³ HANÁKOVÁ Markéta a kol. *Animátorský slabikář*. s. 78-79.

⁶⁴ Tamtéž. s. 80-83.

⁶⁵ Tamtéž. s. 83-85.

⁶⁶ Tamtéž. s. 87-88.

se měly a neměly chovat, z koho/čeho si mají brát příklad nebo jak se mají zamyslet nad sebou, svým životem a vírou. Některé implicitní prvky přenosu v těchto programech upadají do pozadí, neboť jsou vázány na volnočasové aktivity, což toto vyučování není. Některé prvky implicitního přenosu ovšem zůstávají – především ty, které se váží na osobu vychovatele, tudíž jeho autorita, autenticita a laskavost. Příklady hodnot, které se přenášejí při hodinách náboženství jsem rozepsala v kapitole 2.1, ale v zásadě jde o hodnoty sepsané ve Starém zákoně a evangeliích. Jsou předávány různým způsobem, který často závisí na věku dětí, kterým mají být hodnoty předány. U mladších dětí se spíše kladl důraz na praktické příklady ze života, například: pomáhat ostatním lidem – třeba mamince v kuchyni, dělat si domácí úkoly, nebo chovat se slušně. U starších dětí je více kladen důraz na zamyšlení se nad hodnotami a často se rozebírají biblické příběhy a ponaučení z nich.

3.2 Idea nenáboženských aktivit současných salesiánů

Tato podkapitola se zabývá obrazem nenáboženských aktivit u salesiánů, jako jsou například hry, volnočasové aktivity různého druhu, sport, práce a podobné. Tyto aktivity nemají předem daný náboženský program a mají být prvotně pro zábavu dětí. Má hypotéza však předpokládat, že skrze tyto aktivity jsou předávány křesťanské morální hodnoty, a to implicitním způsobem. Podle této hypotézy jim není přímo říkáno, co je a není žádoucí, ale ty hodnoty jsou jim předávány implicitně skrze určité důležité prvky ve výchově, kterými se zabývá kapitola 4.2. Ve svém výzkumu jsem se primárně zabývala aktivitami v oratoři, kde probíhá program na bázi spontánnosti. Děti si tam mohou dělat domácí úkoly, hrát hry s dospělými nebo si povídat.

Skrze knihu *Pastorace mládeže* dostáváme vhled do počátku volnočasových aktivit, neboť pastorace a výchova mládeže probíhala dříve především ve školách a v rodinách. Poté, co začal růst význam volného času⁶⁷, začal se klást důraz na výchovu i mimo rodinu a školu. Pedagogové si začali uvědomovat potenciál volného času, a aby se tato výchovná metoda oddělila od předchozích, které pracovali především se školou a rodinou, začalo se jí říkat mládežnická práce.⁶⁸ Popisuje také vznik dnešní idey volnočasových aktivit v rámci střediska, které bylo podmíněno politickým uvolněním v roce 1989. Salesiáni začali obnovovat svou činnost, ale z ideových i praktických důvodů se začali věnovat spíše oblasti volného času, než školám a internátům jako dříve. Začaly tedy vznikat oratoře s nabídkou času, prostoru, pomůcek a možnosti spontánně se projevit.⁶⁹

Zmíním zde také rozdělení volnočasových aktivit na organizované (zájmová činnost, sportovní aktivity – často požadují členství ve skupině nebo kroužku) a volně přístupné (kladou minimální požadavky na účastníka).⁷⁰ Pro výzkum jsou zde důležité především aktivity volně přístupné, u kterých autor zdůrazňuje otevřenost mimo jiné k náplni aktivit (jsou zminimalizované nároky na náboženský obsah těchto aktivit), ale

⁶⁷ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. s. 98. Kaplánek zde neuvádí přesné datum, ale ve svých publikacích mluví o období po roce 1989, kdy byla obnovena salesiánská činnost.

⁶⁸ KAPLÁNEK, Michal. *Pastorace mládeže*. Praha 1999, Salesiánská provincie Praha, s. 20.

⁶⁹ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. s. 97.

⁷⁰ KAPLÁNEK, Michal. *Pastorace mládeže*. s. 54.

zároveň dává na konci kapitoly příklad aktivit, u kterých je primární zvěstování evangelia a že by měl organizátor najít aktivity, které nejvíce odpovídají požadavkům mládeže, hledající hodnoty přesahující materiální svět.⁷¹ Dále se můžeme dočíst, že pojetí mládežnické práce (nabídky mimo školu a rodinu) dovoluje ve střediscích organizovat i aktivity, které nejsou přímo zaměřeny na vyučování katolické víry ani liturgického života, ale zaměřují se na potřeby mládeže. Hlavním cílem v těchto aktivitách je ale stále evangelizace.⁷²

Kaplánek ve *Výchově v salesiánském duchu* také rozvádí hlavní rysy oratoře, přičemž podle něho jde o oratoř, pokud je k programovým a materiálním nabídkám připojena také nabídka trvalejších vztahů ze strany pracovníků střediska a animátorů.⁷³ Také je zde důležitá příjemná atmosféra a radostné sdílení, které vznikají při společných volnočasových činnostech. Toto jsou jedny z nejzákladnějších prvků salesiánské pedagogiky. Mezi volnočasové aktivity tu poté autoři řadí výlety, zájezdy, hry, sport, hudba, divadlo i práce.⁷⁴

Podle *Animátorského slabikáře* lze chápat volný čas jako opak nucené práce, jako čas, kdy si můžeme vybírat co rádi děláme a s nadšením. Výchova má v tomto čase podle autorů velký preventivní význam a aktivity v tomto čase slouží k utváření individuálních rysů účastníka a jeho působení mezi lidmi v zájmové skupině. Zároveň slouží k uvědomění individuální zájmové orientace, osvojování zdravého životního stylu nebo k volbě budoucího povolání.⁷⁵ Podle Kapláňka je volný čas někdy i jedinou možností, kde může dítě projevit svou identitu a cítit se samo sebou. Při volnočasových aktivitách lze také pozorováním zjistit hodnotovou orientaci dětí.⁷⁶ To, jak účastník prožívá svůj volný čas vypovídá hodně o jeho životním stylu, který se vymezuje na aktivní prosazování svých základních životních potřeb, zahrnuje i hodnotovou orientaci a

⁷¹ KAPLÁNEK, Michal. *Pastorace mládeže*. s. 56-58.

⁷² Tamtéž. s. 42.

⁷³ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. s. 79.

⁷⁴ VÁŇOVÁ J., KAPLÁNEK M. *Práce v Salesiánském duchu*. s. 13.

⁷⁵ HANÁKOVÁ Markéta a kol. *Animátorský slabikář*. s. 97.

⁷⁶ KAPLÁNEK, Michal. *Pastorace mládeže*. s. 53.

projevuje se v jeho jednání. Je možno poté dělit lidi podle toho, jak nakládají se svým volným časem.⁷⁷

U pardubických salesiánů dochází k různému chápání volnočasových aktivit u animátorů a u dospělých salesiánů. Podle respondenta *J* jsou tyto aktivity zaměřeny především na práci s dětmi, aby se „vyblbli“ i jako čas strávený jinak než technologiemi a mobily. Mají vlastně bezpečné prostředí, kde mohou pod dozorem „povolit uzdu“. Tento čas podle něho také slouží k důkladnějšímu poznání dítěte za účelem nabídnutí individuálnějšího zacházení, i třeba co se týče náboženské výuky nebo rozhovorů.⁷⁸ Pro respondentku *A* jsou tyto aktivity především pro posunutí jedince určitým směrem, ať už k získávání nových zkušeností, nebo k víře. Ne každá hra má však podle ní určitý výchovný aspekt, záleží na složitosti hry. Víru ve svých programech sama nepředává a spíše to vypadá, že má zkušenosti spíše s osobními rozhovory, když se jí děti zeptají.⁷⁹

Dospělí salesiáni/salesiánští dobrovolníci to vidí spíše z pohledu určitých nepsaných povinností, které ty děti mají u volnočasových aktivit. Podle respondentky *M* mají volnočasové aktivity výchovný aspekt v tom, že dítě nutí někam přijít, přijít včas, vycházet s ostatními a dává prostor pro zlepšování. Zdůrazňuje respekt k ostatním hráčům, fairplay, dodržování pravidel. Výuku náboženství také nebere jako volnočasovou aktivitu, protože tam děti nemusí být dobrovolně a nemusí je to bavit (a z terénního výzkumu mohu říci, že většinu tyto hodiny nebaví), zatímco do ostatních aktivit se děti zapojují samy, protože chtějí.⁸⁰ U respondenta *V* je spíše důležité, že se děti během volnočasových aktivit učí vztahům a přítomnost vychovatelů s nabídkou programu, který je zaujme, pokud by děti byly na mobilech nebo „začaly řídit víc, než je zdrávo“.⁸¹

V této kapitole shrnuji podstatu nenáboženských aktivit u salesiánů. Zabývám se především volně přístupnými aktivitami, které se dějí na pravidelné bázi při pátečních oratořích, ale může se jednat i například o výlety, zájezdy nebo práci. Podle brožur mají

⁷⁷ HANÁKOVÁ Markéta a kol. *Animátorský slabikář*. s. 98.

⁷⁸ Budoucí animátor, osobní rozhovor, Pardubice, 6. března 2020

⁷⁹ Budoucí animátorka, osobní rozhovor, Pardubice, 5. března 2020

⁸⁰ Katechetka u salesiánů, osobní rozhovor, Pardubice, 28. února 2020

⁸¹ Salesián, osobní rozhovor, Pardubice, 23. února 2020

volnočasové aktivity velký preventivní potenciál formováním účastnickových rysů a zájmů. Roli zde také i podle rozhovorů hraje poznání dítěte vychovatelem, protože pak může dojít na lepší přizpůsobení programu jedinci. Je také zmiňovaná prevence vůči špatnému využívání času, například čas strávený „na mobilech“ a sociálních médiích. Skrze tyto aktivity se může také jedinec posunout určitým směrem k novým zkušenostem a víře, ačkoli víra není předávána přímo, podle tvrzení animátorky A.⁸² Určitým způsobem také tyto aktivity nutí děti dodržovat pravidla klubu i her, třeba chodit včas nebo hrát fairplay a respektovat ostatní spoluhráče. A důležitým prvkem je zde také možnost řízeného programu od vychovatelů, pokud se jim zdá, že děti špatně využívají čas. Už z těchto tvrzení je zřejmé, že skrze tyto aktivity probíhá přenos určitých hodnot a také formace mládeže, tudíž lze říci, že má hypotéza je založena na správném předpokladu. V příští kapitole budu řešit navazující otázku a to je: jak tento přenos probíhá – jestli pouze skrze implicitní prvky rozebírané v podkapitole 4.2 nebo i skrze explicitní vyjádřené způsoby.

⁸² Budoucí animátorka, osobní rozhovor, Pardubice, 5. března 2020

4. Přenos hodnot v Salesiánském programu

V této části práce budu rozebírat praktické způsoby a metody, jak mladistvým a dospívajícím předat co nejvíce prospěšných hodnot. V předchozí kapitole jsem nastínila problematiku hodnot a aktivit jako takových a teď se zaměřím na praktické způsoby, jak podle salesiánských brožur tyto hodnoty předat dětem a jak co nejvíce přebít hodnoty špatné, vyskytující se ve společnosti.

4.1 Výchova v salesiánském stylu

Je podle mého názoru důležité v této práci zmínit i základní charakteristiky a znaky salesiánského výchovného stylu a dát výzkumné otázce kontext. Tento kontext je v tuto chvíli celý výchovný salesiánský styl, do kterého zapadá i předávání křesťanských hodnot.

Salesiánský výchovný systém označovaný jako tzv. *preventivní systém* je založen na snaze předejít špatným a nezdravým jevům ve společnosti, a přitom jednat s mladistvými, na které byl tento systém primárně zaměřen, laskavě a nepoužívat systém trestů. Hlavním vzorem tomuto systému byla rodina a familiární atmosféra.⁸³ Preventivní systém na rozdíl od represivního je založen na ničení nechtěných jevů již v počátku a základem je vůbec nedovolit mladistvým, aby se mohli dopustit něčeho špatného. Tato metoda je zbudována na „láskyplném dozoru“ a vztahu mezi vychovatelem a dítětem.⁸⁴ Je také zásadní, aby vychovatel nehrozil tresty, ale snažil se svěřence motivovat ke správné činnosti. Tento systém je založen na důvěře a motivaci, ale zároveň i omezení. Don Bosco se snažil chlapce držet co nejvíce pryč od prostředí, které by pro ně mohlo znamenat mravní nebezpečí.⁸⁵ Sám toto píše ve své autobiografii, kde zmiňuje rok 1848, kdy byl ústavou zrovnoprávněn protestantismus a judaismus s katolicismem. Nejde zde o tom, co bylo tím mravním nebezpečím, ale jak se Don Bosco snažil ho předejít u chlapců. V tuto dobu Bosco nerad pouštěl chlapce za prací do Turína, protože byl přesvědčen, že vídat se s lidmi v práci naruší jejich křesťanský život. V tuto dobu začal u

⁸³ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. s. 22-23.

⁸⁴ ALBERTI P. *Světce Don Bosko*. s. 235.

⁸⁵ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. s. 22-23

sebe ubytovávat hochy, aby se nedali na špatnou cestu (tehdejší situaci označuje jako „všeobecnou mravní zkázu“) nejspíše vlivem okolní společnosti. Zavedl také krátkou večerní promluvu k chlapcům o křesťanské pravdě a zorganizoval také první duchovní setkání.⁸⁶

Sám Don Bosco nikdy nese-psal jakoukoli vychovatelskou soustavu, nebo příručku. Autoři často poukazují na Boží dar Dona Bosca, díky kterému uměl jednat s chlapci. Z toho lze usoudit, že Don Bosco byl velice nadaný vychovatel. Můžeme se však dočíst o fragmentech jeho výchovy skrze jeho životopis a dopisy, které považoval za klíčové a jeho odkaz do dnešní doby lze shrnout citátem:

„Jednejte, jak jste vidali jednat Dona Bosca.“⁸⁷

Tento výrok Dona Bosca měl zjevně důležitost i za jeho života a v dnešní době nabývá vlivem 2. vatikánského koncilu nový význam, protože se dnes už nesnaží stoprocentně kopírovat strukturu oratoře Dona Bosca, která byla podmíněná kontextem jeho doby, ale snaží se inspirovat se v jeho osobě pro dnešní dobu.⁸⁸ Zároveň už zde můžeme vidět důraz kladený na tzv. autenticitu vychovatele neboli živý příklad pro mladistvé, aby ho mohli následovat. Tento prvek je velmi důležitý do dnešní doby.

Dalším důležitým výrokem Dona Bosca je, že musíme nabýt důvěry a lásky mladých, abychom mohli dobře vychovávat. To lze provést skrze přiblížení se k mládeži, projevení pozornosti k jejich zájmům a snaze chovat se stejně jako mladí. Autor zde zmiňuje rozhovor Dona Bosca s kardinálem Testim, kde se snaží ukázat tuto metodu v praxi. V onom úryvku jeli s Donem Boscem na náměstí, kde si hráli chlapci a Don Bosco si je nejprve získal malými dárky, poté projevením zájmu o jejich hru, a nakonec spoluúčastí na hře (nejspíše fotbalu).⁸⁹

⁸⁶ BOSCO Don. *Můj život pro mladé*. s. 164-166.

⁸⁷ ALBERTI P. *Světec Don Bosko*. Pardubice 1946. Salesiánský chlapecký domov v Pardubicích na skřivánku. s. 232.

⁸⁸ VOJTÁŠ M. *Reviving Don Bosco's oratory*. s. 26.

⁸⁹ ALBERTI P. *Světec Don Bosko*. s. 233-234.

Náboženská výchova Dona Bosca byla vždy pro něho první starostí, neboť podle něho jen zbožnost, podepřená náboženskými zásadami mohla uchránit duše před ztroskotáním. Bylo podle něho potřeba budovat mravní vytrvalost u chlapců, kvůli nepřátelům v okolním prostředí. Náboženství chlapcům předával skrze krátké promluvy, modlitby, mravní narážky, apod, které musely být krátké, jadrné a často individuální, protože si byl vědom že dětská pozornost je těkavá.⁹⁰ Velký důraz dával na svatou zpověď, která byla spolu s eucharistií hlavním výchovným prostředkem. Svátosti tvořily správné prostředí pro setkávání se s Bohem a zbožnost podle Bosca byla vrcholem, prostředkem i cestou výchovy.⁹¹

Za důležitý motiv v salesiánském výchovném programu můžeme také považovat prohlášení dona Bosca, že chce vychovat poctivého občana a dobrého křesťana. Tyto dva aspekty jsou od sebe v salesiánské výchově neoddělitelné a podle Kapláňka je zde výrazná doba dona Bosca, kdy myslitelé 19. století odmítali tradiční víru, ale zdůrazňovali praxi založenou na křesťanských morálních zásadách. Proto don Bosco pojal za jeden z cílů své výchovy, dát společnosti dobrého občana, který bude klást důraz na ono správné jednání a také výchovu ke správnému jednání.⁹² Tuto tezi potvrzuje i v další části zabývající se současnou dobou, neboť uvádí, že je důležité ovlivňovat životy mladých lidí, aby co nejvíce odpovídaly hodnotám evangelia, pokud se jedná o mladistvé s odmítavým postojem k církvi a víře.⁹³ V rozhovorech oba dva animátoři tvrdí (na rozdíl od brožur), že animátor nemusí být věřící, aby mohl dělat salesiánskou činnost. Je potřeba mít ty správné hodnoty a je potřeba, aby v tom případě víru zajišťoval někdo jiný ve středisku. Víra je tudíž neoddělitelnou součástí salesiánské činnosti a musí se v ní vyskytovat určitým způsobem, ale člověk jakožto jedinec v kolektivu nemusí být věřící.⁹⁴ Toto tvrzení podporuje přítomnost člověka v Pardubickém středisku, který se často účastní salesiánských akcí jako organizátor/fotograf/pomocník a zároveň je

⁹⁰ ALBERTI P. *Světce Don Bosko*. s. 244-245.

⁹¹ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. s. 33.

⁹² Tamtéž. s. 51.

⁹³ Tamtéž. s. 109.

⁹⁴ Budoucí animátorka, osobní rozhovor, Pardubice, 5. března 2020, Budoucí animátor, osobní rozhovor, Pardubice, 6. března 2020

nevěřící. Dle mého pozorování však v salesiánském kolektivu funguje stejně jako věřící lidé, akorát se nezapojuje do náboženských částí programu.⁹⁵

O výchově v dnešní době se zmiňuje Kaplánek a probírá téma výchovy ke správnému jednání, které je podle něho v dnešní době plurality názorů ve společnosti těžké. Zároveň předpokládá, že v každé společnosti existují univerzální odpovědi na určité etické otázky, a proto je podle něho důležitá výchova ke správnému etickému úsudku, který se bude řídit těmito univerzálními normami. Tyto mravní normy mají podle něho tři zdroje. První je podle něj *tradice*, což popisuje jako komplex zásad, které jsou obsaženy v naší kultuře a vycházejí ze židovsko-křesťanské tradice. Zároveň se ale objevují ve všech kulturách, protože jsou považovány za přirozeně lidské a projevují se ve svědomí lidí. Druhý zdroj je *veřejné mínění*, které je podle Kaplánek založeno na tradičních hodnotách, ale zároveň se přizpůsobuje době a je hodně ovlivněno komunikačními prostředky. Je zde zmíněn například vztah k menšinám. Třetí zdroj je v tomto případě *legislativa*, která má za úkol zajistit zachování svobody jednotlivce nebo skupiny a zároveň pohlídat, aby její realizace nepoškodila práva ostatních.⁹⁶ Co se váže s výchovou, tak jsou i hodnoty, ke kterým je nutno lidi vést. Žádná výchova není podle autora hodnotově neutrální, dává tu však najevo rozdíl mezi státními institucemi, které by měly být světonázorově neutrální a církevními institucemi, které nejsou, protože je pro ně víra cíl i východisko. Je poté na rodičích, kteří mají zodpovědnost za výchovu svého dítěte, do jaké instituce ho dají a tudíž i, které hodnoty mu tam budou předávat. Stále však tyto hodnoty nesmí být v rozporu s tradicí, veřejným míněním, nebo legislativou. To je podle autora zásadní pro dnešní salesiány – výchova k eticky zodpovědnému rozhodování, kterého je možné dosáhnout mravními normami a zákonem.⁹⁷ Pro salesiány je výchova stěžejním prostředkem jejich působení, neboť skrze výchovu mládeže evangelizují. Podle autora je evangelizace poslání církve, a tudíž pro salesiány je poslání výchova k hodnotám, které hlásal Kristus (solidarita, láska k bližnímu, pravdivost, víra).

⁹⁵ Bohužel mi nebylo dovoleno s ním udělat rozhovor

⁹⁶ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. s. 51-52.

⁹⁷ Tamtéž. s. 52-53.

Skrze pedagogiku se poté snaží najít skrytý potenciál lidství, který vychází z lidství Ježíše Krista.⁹⁸

Váňová a Kaplánek zdůrazňují ve své publikaci *Práce v salesiánském duchu* vnímání salesiánské komunity, jako pevné součásti katolické církve, která má poslání evangelizovat a snaží se aktivně naplňovat toto poslání. Jejich základním spojením je zde evangelizace a výchova, které zde zdůrazňují citátem: „*Evangelizujeme tím, že vychováváme a vychováváme tím, že evangelizujeme.*“⁹⁹

V rámci salesiánské výchovy, která směřuje ke křesťanskému postoji k životu a vychází z jeho předpokladů, může být doplněna o prvky tzv. pragmatické pedagogiky. Tento styl výchovy má podle Kapláňka podobné principy jako salesiánský styl (autenticita, vytváření prostředí atd.), ale liší se v několika bodech, které můžeme shrnout mimo jiné jako absenci pevného cíle výchovy a sledovat více proces výchovy než výsledek. Každopádně se někteří salesiáni inspirovali v praktikách pragmatické pedagogiky a používají je ve výchově, například: pedagogika zážitku, filosofie pro děti, konstruktivistická pedagogika, informální edukace apod.¹⁰⁰

Z těchto segmentů můžeme určit povahu a základní prvky salesiánské výchovy, které se dotýkají i předávání hodnot. Preventivní systém zde hraje velkou roli především u implicitního předávání hodnot, neboť většina prvků, skrze které dochází k implicitnímu přenosu, je založena na předcházení určitých jevů, které jsou salesiány považovány za špatné. Dalo by se říct, že salesiánská výchova tyto prvky vyžaduje a často bývají také označovány jak pilíře preventivního systému. Model dobrého křesťana a poctivého občana se také dotýká hodnot a především toho, že když u dítěte není možnost přistoupení ke křesťanství (dobrý křesťan), tak je žádoucí ovlivnit jeho hodnoty do praktického života (poctivý občan). Je také zřejmé, že salesiánská výchova vychází z křesťanského pohledu na svět a na člověka a jako hlavní cíl má evangelizaci.

⁹⁸ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. s. 108.

⁹⁹ VÁŇOVÁ J., KAPLÁNEK M. *Práce v Salesiánském duchu*. s. 15.

¹⁰⁰ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. s. 90-92.

4.2 Důležité prvky u předávání hodnot v salesiánské výchově

V této práci je také velice důležité si uvědomit nejen explicitní předávání hodnot, ale také některé prvky, které salesiáni považují za důležité při výchově a v celkovém fungování střediska. Tyto prvky jsou podle mé hypotézy prostředkem předávání křesťanských hodnot mládeži při volnočasových nenáboženských aktivitách. Jedná se o implicitní předávání hodnot, kdy dítěti není napřímo říkáno, co je a co není dobré, ale stejně mu jsou tyto hodnoty předávány právě skrze tyto prvky.

Jako jeden ze zdrojů jsem vybrala webové stránky Salesiánů v Pardubicích. V sekci „O nás“ hned zmiňují za své poslání výchovu dětí a mládeže v salesiánském duchu, což už dále nerozvíjejí.¹⁰¹ Je zde také zmíněna výchova k hodnotám v kontextu s fungující oratoří (blok volnočasových aktivit a vzdělávání) pro děti a mládež, kdy je to jedna z jejích charakteristik spolu se spontánností, domáckostí a laskavostí.¹⁰² Na spontánnosti je z mého pozorování založená důležitá součást oratoře, kdy děti i dospělí můžou přijít, půjčit si vybavení a například hrát kulečnick, nebo deskové hry, které tam jsou volně přístupné pro každého. Těchto aktivit se často účastní i dospělí salesiáni, když je dítě vyzve ke hře (a nemají zrovna práci).

Na těchto stránkách se nacházejí též pravidla klubu, který funguje pro děti i mládež a Salesiáni jej řídí. Svým způsobem by se i tyto pravidla dala považovat za jednu z forem přenášení hodnot přijatelných jak pro salesiány, tak pro širokou veřejnost. Jedná se o pravidla jako například chovat se slušně k druhým, nemluvit vulgárně nebo umět pozdravit a poděkovat.¹⁰³ I v sepsání těchto pravidel lze vidět preventivní systém Dona Bosca, který funguje na principu prevence před špatnými činnostmi. Děti, které chodí do klubu by měly být obeznámeny s pravidly a měly by se podle nich řídit. Pokud k tomu nedochází, připomene vychovatel nebo animátor dítěti dané pravidlo.

¹⁰¹ Salesiáni Dona Bosca. Salesiáni Pardubice. [online] [cit. 11.1.2020] Dostupné z: <http://pardubice.sdb.cz/uvod/kdo-jsme>

¹⁰² Salesiáni Dona Bosca. Salesiáni Pardubice. [online] [cit. 11.1.2020] Dostupné z: <http://pardubice.sdb.cz/aktivita/nedelni-orator-pro-deti-mladez>

¹⁰³ Salesiáni Dona Bosca. Salesiáni Pardubice. [online] [cit. 11.1.2020] Dostupné z: <http://pardubice.sdb.cz/salesiansky-klub-mladeze-o-nas/pravidla-klubu>

Pro předávání hodnot typických pro salesiánskou výchovnou metodu je potřeba společenství, a hlavně jednota v rámci této skupiny, protože zde dochází k manifestacím hodnot. Vychovatelé nemohou výchovnou metodu praktikovat jednotlivě, neboť je potřeba duch spolupráce, úcty a porozumění, aby se ve společenství cítili všichni dobře.¹⁰⁴ Podle Kaplánek je prostředí jedna z metod předávání hodnot. Salesiáni vytváří specifické prostředí pomocí volnočasových aktivit a vztahů ze strany pracovníků. Takto se poté utváří objekt zvaný oratoř, který je provozován pro všechny zájemce a je tvořen volnočasovými aktivitami různého typu a také nabídkou organizátorů a animátorů.¹⁰⁵ Tento prvek je velmi důležitý a typický pro salesiánskou činnost. Z osobní zkušenosti mohu potvrdit, že salesiánské prostředí vytvářené lidmi s uceleným systémem hodnot, které projevují navenek, funguje jako velmi efektivní prevence, vůči špatným hodnotám. Návštěvník v klubu je vlastně pasivně motivován skrze jednotu svého okolí, dodržovat pravidla stanovená na základě salesiánských hodnot.

Prostředí se týká i pozice a autority vychovatele nebo animátora. Tento prvek je často zmiňován v rozhovorech a je znát, že na něj kladou důraz. Především respondent J zdůrazňuje, že je důležité být i kamarád dětí:

„[...] Protože cíl salesiánů je to, aby ty děti animátory neviděly jenom jako tu vyšší delegaci, ale aby ti animátoři byli jedni z nich, aby patřili mezi ně a ty děcka si mohly říct: ‚Hej on je v pohodě, dělá kraviny, je to borec.‘ To si potom řeknou a je to strašně super pocit, když tě takhle děti berou mezi sebe a ty si s nima můžeš hrát. To je taková jedna z metod salesiánů. Ty děti fakt jako rozblbnout. Nebát se je rozblbnout, protože když na ně zapůsobíš jako kámoš, ale zároveň jako vedoucí, který ty pravidla dává a hlídá tě, tak děcka dokážou přijmout ‚Ok on teda dává ty pravidla, on vlastně určuje, co můžem, co nemůžem, ale zároveň ho můžem vzít mezi sebe a může si s náma pohrát.‘ [...]“¹⁰⁶

Podle respondentky A je důležité, aby byla dítěti ukázána láska a pozornost a také věnovat jim čas.¹⁰⁷ Celkové prostředí vytvářené ve střediscích je důležité podle

¹⁰⁴ VÁŇOVÁ J., KAPLÁNEK M. *Práce v Salesiánském duchu*. s. 14.

¹⁰⁵ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. s. 76.

¹⁰⁶ Budoucí animátor, osobní rozhovor, Pardubice, 6. března 2020

¹⁰⁷ Budoucí animátorka, osobní rozhovor, Pardubice, 5. března 2020

respondenta V. Je to potřeba bezpečného zdravého prostředí, kde si děti mohou hrát samy, anebo jim je nabídnut program ze strany vychovatelů.¹⁰⁸

Podle autorů *Práce v salesiánském duchu* je důležité, aby vychovatelé prožívali tzv. hodnoty individuálně i ve společenství. Je nutné, aby vychovatelé předávané hodnoty prožívali v jejich vlastním přesvědčení. Tím je zachován jeden ze základních pilířů preventivního systému, věrohodnosti.¹⁰⁹ O tom píše Kaplánek také ve *Výchově v salesiánském duchu*. Zde zdůrazňuje především prožívání myšlenek a postojů, které hlásá daná organizace, u které se zrovna nachází pracovníci. Zdůrazňuje zde důležité prvky, které by měli dodržovat salesiánští pracovníci, a to jsou pozornost k duchovnímu životu, k hledání pravdy a k etickému rozhodování. Od pracovníků se očekává přijetí filosofie daného zařízení a také to, že vychází z křesťanské víry a směřuje ke křesťanským hodnotám.¹¹⁰ Klade zde právě důraz na prožívání hodnot, což je zároveň první pilíř animace. Hodně zde vystihuje citát, který autor používá:

„Více vychováváme tím, kdo jsme než tím, co děláme“¹¹¹

Dále je zde citován Michal Svoboda, který zmiňuje znaky přístupu a postoje salesiánů. Je to například individuální přístup, asistence, zájem a bezpodmínečné přijetí, naslouchání, postoj srdce (laskavost a láska) a výchovná zodpovědnost. Z tohoto můžeme vyvodit, že hlavní roli ve výchově v salesiánském stylu jsou nejdůležitějším aspektem mezilidské vztahy.¹¹² Autenticita je pro salesiánskou činnost zásadní a je to právě ono prožívání hodnot, které dále předávají. Je znát, že děti si mohou ať už v salesiánech nebo v animátorech najít vzor podle kterého se mohou chovat a mají v nich správný příklad. I tímto příkladem můžeme mluvit o předávání hodnot, i když nejsou třeba explicitně zdůrazňovány, tak vedoucí se podle nich chovají.

¹⁰⁸ Salesián, osobní rozhovor, Pardubice, 23. února 2020

¹⁰⁹ VÁŇOVÁ J., KAPLÁNEK M. *Práce v Salesiánském duchu*. s. 12.

¹¹⁰ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. s. 48.

¹¹¹ Tamtéž. s. 87.

¹¹² Tamtéž. s. 88.

Dalším prvkem, na který se klade důraz v salesiánských zařízeních je *otevřenost* vůči mládeži a všem jejich potřebám a touhám. Nejedná se o zaměření se na vlastní cíle. Jak to chápe autor a vztahuje to na salesiány, tak se nejedná o absolutní volnost mladých, ale o pedagogický princip. Otevřenost v této perspektivě znamená, že nejsou kladeny žádné náboženské, světonázorové, či politické nároky na program ve střediscích, tudíž to nechává velkou flexibilitu ohledně činností. Otevřenost také znamená, že program je přístupný pro všechny lidi. Je také nutné, co se týče zvěstování evangelia, se ptát jaké aktivity nejvíc vyhovují lidem hledajícím duchovní hodnoty, a poté co je najdou, je vhodné tyto aktivity začít podporovat.¹¹³ Ve výzkumu klade důraz na otevřenost především respondent *J*, který se tím snaží ukázat ostatním lidem, že salesiáni nejsou nějaká uzavřená sekta, ale na programy chodí všichni lidi nehledě na víru a jsou přijati.¹¹⁴

V publikaci *Šťastní rodiče* najdeme méně informací o způsobu předávání hodnot, protože tato příručka je psaná především pro rodiče, ne pro větší společenství, tudíž metody se mohou měnit. Přesto tu však můžeme najít zajímavý a dalo by se říci všestranný systém pro přenos hodnot. Jde tu především o překrytí hodnotového systému společnosti, hodnotovým systémem rodičů, který musí fungovat tak, aby na sebe jednotlivé hodnoty navazovaly a prolínaly se. Tudíž když se vybaví jedna hodnota, rovnou se vybaví řetězovou reakcí i druhá, třetí atd.¹¹⁵ K tomuto se vyjádřila pouze respondentka *M*, která uvedla Boha, respekt a Ježíšovo přikázání lásky, jako základní hodnoty, na které se potom staví další hodnoty, které z nich vlastně vyplývají. Například někomu neškodit, když ho má člověk rád, nebo starat se správně o rodinu.¹¹⁶

¹¹³ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. s. 81-82.

¹¹⁴ Respondent *J*, osobní rozhovor, Pardubice, 6. března 2020

¹¹⁵ FERRERO Bruno. *Šťastní rodiče*. s. 46.

¹¹⁶ Katechetka u salesiánů, osobní rozhovor, Pardubice, 28. února 2020

V brožuře *Práce v salesiánském duchu* můžeme hned v úvodu najít tuto větu:

„*Hluboká víra a důvěra v Boha byly neodmyslitelnou součástí jeho života a na náboženství, rozumu a laskavosti také postavil svou pedagogickou metodu.*“¹¹⁷

Laskavost, láska a dobrota jsou zásadní prvky pro metodu Dona Bosca. Je podle něj potřeba přistupovat k mladým laskavě, aby si získali jejich důvěru. S tím souvisí také víra v dobré jádro v každém člověku. Podle Dona Bosca lidé nejsou v podstatě zlí, ale stávají se zlými kvůli nedostatku péče. Náboženství zde považuje za prostředek k tomu, aby člověk byl dobrým.¹¹⁸ V *Práce v salesiánském duchu* je několikrát uveden termín laskavost, který se tu používá jako jeden z pilířů preventivního systému. Skrze laskavost mohou vychovatelé získat důvěru mladistvých, kteří musí cítit určitou pozornost a náklonnost z jejich strany. Tato láska, která je nutná pro salesiánskou výchovnou činnost, je motivována křesťanským obrazem člověka a představou boží přítomnosti v každém jedinci.¹¹⁹ I v ostatních materiálech je laskavost považována za jeden ze základních prvků výchovy Dona Bosca. Je důležité, aby skrze tento prvek děti cítili lásku vychovatelů, jejich odpuštění a to, že mu na dítěti záleží.¹²⁰ Na laskavosti a kamarádství hodně záleží respondentu J, který zdůrazňuje důležitost kamarádského vztahu s dětmi, kde je také důležité se k nim chovat laskavě a mile.¹²¹

Náboženství, jakožto další prvek i pilíř preventivního systému, bylo pro Dona Bosca základnou pro život a zároveň návodem, jak správně žít. Jeho pedagogika vychází a pracuje s křesťanským obrazem člověka a představuje pro ni základní pilíř.¹²² Výchovná činnost salesiánů je motivována vírou v Boha a vychází z křesťanského pohledu na svět.

¹¹⁷ VÁŇOVÁ J., KAPLÁNEK M. *Práce v Salesiánském duchu*. s. 4.

¹¹⁸ Tamtéž. s. 9.

¹¹⁹ Tamtéž. s. 13.

¹²⁰ SKLENÁŘ M. *Salesiánská výchova do kapsy*. [online] Praha 2012. Salesiánská asociace Dona Boska, o. s. (SADBA) [cit. 10.6.2020] Dostupné z: <https://www.sdb.cz/wp-content/uploads/2018/11/vychova-do-kapsy.pdf>

¹²¹ Respondent J, osobní rozhovor, Pardubice, 6. března 2020

¹²² VÁŇOVÁ J., KAPLÁNEK M. *Práce v Salesiánském duchu*. s. 10.

Je podle nich důležité poukazovat na náboženskou dimenzi života, a proto nabízí ve svých zařízeních místo a čas pro rozjímání, modlitby a bohoslužby. Vychovatelé v tomto procesu zastávají roli přátel, na které se mladí mohou obrátit s otázkami po smyslu života.¹²³ Salesiánský přístup v Pardubicích k náboženství by se dal označit za praktický. Velice ho vystihuje jeden z cílů salesiánské výchovy, a to vychovat dobrého křesťana a poctivého občana, kdy se dá říci, že když člověk nechce být křesťan, tak ať aspoň má ty správné hodnoty a je z něho poctivý občan. Takto to také vidí všichni respondenti, u kterých byla položena tato otázka. Například respondentka A se vyjádřila pozitivně k otázce, jestli by mohl v salesiánském centru pracovat nevěřící člověk a uvedla, že na víře nezáleží tolik, jako na správných hodnotách, které ale vychází z křesťanství.¹²⁴

Z rozhovorů vychází, že víra je hodnota sama o sobě, ale není potřeba ji mít k tomu, aby byl někdo dobrý člověk. K tomu by podle salesiánů měly stačit pouze křesťanské hodnoty. Samozřejmě, že víra v Boha je pro salesiány stěžejní pro jejich vlastní život a výchovu, ale uznávají, že i nevěřící člověk může žít podle křesťanských morálních hodnot, akorát to pro něho bude těžší.¹²⁵

V této kapitole jsem zmínila nejdůležitější prvky salesiánského výchovného stylu, ale dalo by se jich vyjmenovat více, jako například podle *Animátorského slabikáře* prvky důležité pro animaci. Jsou to: naprosté přijetí dítěte, síla výchovné lásky, důvěra, úcta nebo svoboda člověka v jeho celistvosti.¹²⁶ O prvcích v této kapitole se dá říci, že jsou založené na prevenci a jsou někdy označovány jako pilíře preventivního systému Dona Bosca. Můžeme tedy v tuto chvíli poznamenat, že křesťanské hodnoty jsou opravdu těmito prvky předávány a samotné prvky slouží i jako prevence vůči špatným hodnotám, které by děti mohly pochytit. Salesiáni sami jsou si vědomi této implicitní transmise a aktivně jí využívají. V další kapitole se budu zabývat otázkou, jestli jsou tyto prvky jediným způsobem přenosu křesťanských hodnot.

¹²³ VÁŇOVÁ J., KAPLÁNEK M. *Práce v Salesiánském duchu*. s. 13.

¹²⁴ Respondentka A, osobní rozhovor, Pardubice, 5. března 2020

¹²⁵ Respondent G, osobní rozhovor, Pardubice, 15. ledna 2019

¹²⁶ HANÁKOVÁ, Markéta a kol. *Animátorský slabikář*. s. 107-108.

4.3 Předávání morálních hodnot skrze aktivity

V této kapitole bych ráda rozebrala hlavní část mého výzkumu ohledně přenosu hodnot při volnočasových aktivitách. Budu zde řešit primární otázku celého výzkumu: Dochází tedy při volnočasových aktivitách k přenosu pouze nevyjádřeným způsobem, jak uvádím ve své hypotéze? Nebo dochází při aktivitách i k explicitnímu přenosu hodnot? Zmíním zde také jeden z hlavních prvků salesiánské výchovy - animaci, která je jak přenašečem hodnot, tak i samotnou metodou předání.

Jedna celá kapitola v *Animátorském slabikáři* je věnována tzv. dramaturgii, což je disciplína, která se stará o program v rámci aktivit, her, táborů apod. Má za úkol postarat se o čas, fyzickou a psychickou náročnost aktivit, ale také dát do vztahů vzdělávací, výchovné a jiné aspekty aktivit.¹²⁷ Důležitým prvkem během dne jsou tzv. témátka.¹²⁸ Můžou být samostatnou součástí programu, ale můžou také být součástí hry, diskuze, modlitby, čtení, scénáře hry apod. V tomto kontextu jsou zmíněny i hodnoty, nad kterými mohou účastníci diskutovat například při rozebírání životů svatých nebo při udělat interview s člověkem o jeho víře, postojích a hodnotách.¹²⁹ Samotná hra může jedince posunout v jeho hodnotách, ať už pozitivním nebo negativním směrem, nezávisle na zásahu vychovatele do hry. Toto může vychovatel korigovat skrze shrnutí programu s dětmi a zdůraznění „skutečných hodnot“, které jsou pro děti prospěšnější – zlepšení se v něčem a podobně.¹³⁰ Zde se setkáváme s explicitním přenosem hodnot na základě výsledků ze hry.

Základním činitelem v salesiánské výchově jsou takzvaní animátoři. Tento fenomén existuje ve společnosti již dlouho, ale postupem věků se měnil a dělil na specializované směry. Salesiáni utvořili na konci 60. let 20. století vlastní odvětví animace, kterou nazvali „kulturní animací“, která se dále rozšířila především v církevním

¹²⁷ HANÁKOVÁ, Markéta a kol. *Animátorský slabikář*. s. 195.

¹²⁸ Témátka jsou pro salesiány prostředkem katecheze na táborech. Je většinou jedno tématko na den, které rozebírá různou křesťanskou tematiku a objevuje se přes den při různých aktivitách. Bývají často také tematicky propojené do jednoho celku.

¹²⁹ HANÁKOVÁ, Markéta a kol. *Animátorský slabikář*. s. 226-228.

¹³⁰ Tamtéž. s. 209-210.

prostředí Itálie.¹³¹ Sloveso *animovat* je z latinského slova *anima* – duše, znamená tedy oduševňovat. Animátor má proto za úkol svým svěřencům předávat naději a pomáhat jim objevovat v sobě to nejlepší. Je to výchovná metoda, která má mladého člověka dovést k objevování sama sebe, svého povolání a svých názorů. Má podporovat člověka, aby objevil základní prvky a hranice pro svůj život a vychází z předpokladu, že každý člověk se může nadchnout pro dobré věci. Klade také důraz na výchovný vztah a předávání hodnot.¹³² Animátor by se měl podle autora snažit objevit a pomoci rozvinout víru v dobré jádro v každém jedinci.¹³³ Základním prvkem animace jsou mezilidské vztahy, které se utvářejí mezi animátorem/vychovatelem a dítětem. Dále je také kladen důraz na prohlubování víry v Boha, výchovu k solidaritě a vychovávání svého svědomí. Animátor musí být podle *Animátorského slabikáře* věřící, musí věřit v Ježíše Krista a brát ho jako pedagogický vzor. Měl by být schopen předávat svědectví své víry.¹³⁴ Z rozhovorů s animátory je znát, že mají rozdílné pochopení sebe jakožto animátora. Respondent J si spíše zakládá na spontánnosti, vztahu k dětem¹³⁵ a zábavném programu a skrze toto zjevně předává i hodnoty, které chce, aby děti převzaly.¹³⁶ Na druhou stranu respondentka A bere svou roli spíše z metodologické stránky a je znát, že přemýšlí nad hodnotami, které předává. Uvedla však také, že v případě výskytu špatné hodnoty u dětí, preferuje říct mu to napřímo a stavět ho před stále nové situace, aby se s tím mohlo vypořádat.¹³⁷ Zde opět dochází k explicitnímu předávání hodnot při volnočasových aktivitách, což popírá správnost mé hypotézy.

U Vaňové a Kaplánka také najdeme důležitou informaci o salesiánské výchovné práci, která je zaměřena na důvěru a přátelskost mezi dítětem a vychovatelem, přičemž se může dítě obrátit na vychovatele s otázkami po smyslu života, čímž se dodržuje pilíř

¹³¹ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. s. 84.

¹³² HANÁKOVÁ, Markéta a kol. *Animátorský slabikář*. s. 107.

¹³³ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. s. 85.

¹³⁴ HANÁKOVÁ, Markéta a kol. *Animátorský slabikář*. s. 109.

¹³⁵ Vytváření trvalejšího vztahu k dětem je jedna ze základních funkcí a předností animace a často se uvádí jako jeden z primárních prvků oratoře.

¹³⁶ Budoucí animátor, osobní rozhovor, Pardubice, 6. března 2020

¹³⁷ Budoucí animátorka, osobní rozhovor, Pardubice, 5. března 2020

náboženské praxe jako součásti výchovy mládeže.¹³⁸ Dozvíme se zde také, že u salesiánských středisek mládeže je hlavním předmětem činnosti výchova v rámci volnočasových aktivit.¹³⁹ Pokud toto tvrzení spojíme s faktem, že hlavním cílem salesiánské výchovy je evangelizace, tak z toho vyplývá, že alespoň část evangelizace se musí dít při volnočasových aktivitách. V *Animátorském slabikáři* se dočteme o animaci, jakožto formě výchovné práce a je definována jako výchovná metoda zaměřující se na nedirektivní a akční metody, směřující k povzbuzování mladých lidí k hledání cesty životem, k realizaci svobody jedince a dává prostor jedinci, aby sám převzal iniciativu na vytváření ochrany proti negativním vlivům ve společnosti.¹⁴⁰ Také podle autorů je animace jakožto výchovná metoda založena na přesvědčení, že je možné člověka nadchnout pro konání dobrých věcí a jeden z jejích hlavních důrazů je kladen na předávání hodnot.¹⁴¹ Tyto prvky naznačují implicitní přenos hodnot skrze animátorskou činnost, až na možnost osobního rozhovoru s otázkami po smyslu života, na který by animátoři měli být schopni reagovat. Skrze tyto rozhovory může docházet k explicitnímu přenosu hodnot.

Z mého osobního pohledu největší roli při předávání hodnot hraje již zmiňované prostředí. U salesiánů jsem působila ještě před započítím svého studia religionistiky, ale moje dojmy z přítomnosti ve středisku se nezměnily. Jednota tohoto společenství pasivně nutí člověka chovat se podle jejich morálních hodnot, které jsou manifestovány jak v celku onoho společenství, tak i u jednotlivců. Pokud udělá člověk něco, co je za rámeček jejich pojetí morálních hodnot, není za to nijak perzekuován a maximálně si s ním vedoucí promluví, ale samotná atmosféra střediska slouží právě k prevenci vůči těmto situacím.

Z rozhovorů je pro výzkum zásadní výrok, který dává poznat, jak bere hodnoty ve volnočasových aktivitách: „Myslím si, že to pod rouškou toho, co ty děti baví, se jim dostávají hodnoty, které jsou dobré pro život.“¹⁴² Od respondenta V se dozvídáme

¹³⁸ VÁŇOVÁ J., KAPLÁNEK M. *Práce v Salesiánském duchu*. s. 13.

¹³⁹ Tamtéž. s. 16.

¹⁴⁰ HANÁKOVÁ, Markéta a kol. *Animátorský slabikář*. s. 98-99.

¹⁴¹ Tamtéž. s. 107.

¹⁴² Katechetka u salesiánů, osobní rozhovor, Pardubice, 28. února 2020

podobnou věc: „I když třeba u těch volnočasů o tom nějak nemluvíme, tak je to tady nějakým způsobem přítomné v těch programech, že se tady prolínají.... Nebo ne prolínají. Jedna věc je výuka náboženství a druhá nějaké jiné aktivity, ale tím taky jak mnoho lidí chodí do toho náboženství a komunikují mezi sebou ty děti, které nechodí třeba a tak. Takže to tady nějakým způsobem v těch zdech je, ta víra v Boha třeba.“¹⁴³ Z těchto výroků lze usoudit, že k tomu přenosu během volnočasových aktivit opravdu dochází, ale nemluví se o tom. Dostávají se pod rouškou něčeho jiného, tudíž ne explicitně, ale nevyjádřeně.

Zde i respondent *G* mluví o předávání hodnot: „On se začne modlit až když zjistí, že mu to dává smysl, že tomu rozumí, nebo že to chce, že je to vlastně v pořádku. K tomu, aby souhlasil vlastně dojde skrze důvěru v týmu, kde mu někdo říká, co je správné, což znamená pochopení hodnot a když někdo z těch našich pubertáků zjistí, že ty hodnoty, které vyžadujeme a chceme mu dávájí smysl a je to pravda, tak dojde i k tomu, že ten Pán Bůh je vlastně v pořádku a že to očekává, vyžaduje.“ I když tvrzení podporuje předpoklad o předání hodnot během aktivit, vyvrací to mou hypotézu o implicitním předávání, protože podle *G* dětem někdo říká to je správné a co ne i během těch aktivit. Mluví zde však také o důvěře v týmu, což se váže na prvek prostředí, který rozebírám v kapitole 3.2 a ten se řadí do implicitních způsobů transmise.¹⁴⁴

Z terénního výzkumu také vychází, že probíhá explicitní přenos určitých hodnot i mezi samotnými dětmi při volnočasových aktivitách. Při hraní jedné stolní hry pro dva kluk vykřikl „Ježíši“. Na to mu mladší účastnice odpověděla: „Neber Boží jméno nadarmo!“. Podobný případ se stal také na Velikonoce, kdy jedna dívka vzala z legrace klukovi klíče od jeho pokoje a pak se s tím „vychloubala“ před jinými dívkami. Jedna z nich jí řekla: „Ty máš klíče od klučičího pokoje, ty zvrhlíku.“ Samozřejmě to bylo myšleno s nadsázkou, ale i přesto můžeme vidět určitou situaci, která kdyby byla myšlena vážně, tak je za hranicemi správných hodnot pro salesiány. I zde probíhá přímé předávání hodnot, ne sice od vychovatelů k dětem, ale mezi dětmi samotnými. Poté jsem také

¹⁴³ Salesián, osobní rozhovor, Pardubice, 23. února 2020

¹⁴⁴ Předseda klubu v Pardubicích, osobní rozhovor, Pardubice, 15. ledna 2019

zaregistrovala napomenutí ze strany vychovatele, kdy hrál s dívkou stolní hru a když dohráli, tak dívka po sobě neuklidila a jen odešla. Tak jí vychovatel připomněl, aby po sobě uklidila. Zde můžeme pozorovat další příklady explicitního přenosu hodnot, a také příkladu, jak může tento přenos fungovat i mezi účastníky samotnými.

Shrneme-li všechny tyto poznatky, vyjde z toho jednoznačně poznání, že má hypotéza byla falsifikována. U salesiánů probíhá přenos morálních hodnot při volnočasových aktivitách implicitně i explicitně. Je zřejmé, že při volnočasových činnostech dochází nejčastěji k implicitnímu přenosu, neboť jsou k němu ony aktivity přizpůsobené. Dochází zde ale i k explicitnímu přenosu, který probíhá skrze závěrečné hodnocení her, rozhovor s dítětem za účelem eliminace špatného chování, rozhovory vyvolané otázkami po smyslu života a přímé předávání hodnot v týmu. Animace může být brána i jako důležitý prvek implicitního přenosu, ale také jako samostatný činitel, tudíž skrze ni dochází k oběma způsobům přenosu.

Závěr

V této práci jsem shrnula základní pojetí hodnot předávaných salesiány dětem, účastnících se jejich programu. Mají podle nich křesťanský základ a kořeny, i když občas bývají označovány jako obecně lidské. Nejčastěji jsou to hodnoty, které kázal Ježíš Kristus, přičemž víra v Boha by měla lidem pomoci jimi žít, ale potřebná pro to není. Stěžejní problém je poté nedostatek křesťanských hodnot v okolní společnosti, což se dá eliminovat jejich předáváním nebo třeba vytvořením hodnotového systému, kde se z hodnoty Boha odvíjí zbytek.

Dále jsem sepsala charakter náboženských a nenáboženských aktivit v rámci salesiánské činnosti, přičemž toto rozdělení je, z důvodu absence teorie náboženství provedeno na základě salesiánského pochopení. Mezi náboženské aktivity patří ty, které mají explicitně náboženský obsah a patří sem modlitba, meditace, svátosti, duchovní doprovázení a výuka náboženství. Při této činnosti tedy dochází k explicitnímu přenosu křesťanských hodnot dětem a implicitní přenos je často zatlačen na pozadí, ale stále tam je především v osobě vychovatele/učitele (například autenticita). Naopak při volnočasových aktivitách (hrách, sportu, práci) můžeme sledovat opak. Je zde přítomný spíše implicitní přenos hodnot skrze různé prvky například: autenticita, prostředí, laskavost, atd., ale i přesto se zde vyskytují případy explicitního přenosu.

Z terénního výzkumu tedy vyšlo najevo, že má hypotéza není platná ve všech případech. Potvrdil se předpoklad, že skrze volnočasové aktivity opravdu přenos hodnot probíhá, ale je občas i explicitního charakteru. Můžeme mluvit o přímém explicitním předávání hodnot v případě rozhovoru s dítětem za účelem eliminace již projevujících se nechtěných prvků (v případě animátorky A), závěrečného hodnocení her (z brožur), rozhovorů vyvolaných dětmi (i brožury i tvrzení animátorky A) a v případě připomenutí pravidel (jak vychází z pozorování). Jinak u salesiánů probíhá přenos implicitně skrze výše uvedené prvky. Všechny tyto případy se udály jen z pozice vychovatele k dětem, překvapilo mě ale, že i děti samotné se v salesiánském prostředí napomínají navzájem a předávají si hodnoty a víru explicitně.

Tento výzkum pomohl odkrýt charakter salesiánských hodnot a jejich přenos na děti, které k nim chodí na program. Do budoucna by bylo možných více navazujících

výzkumů na diplomovou práci. Především na téma charakteru křesťanských hodnot a srovnání se sekulárními proudy ve společnosti. Je zřejmé, že Salesiáni dělají rovnítko mezi křesťanskými a obecně lidskými hodnotami, bylo by tedy zajímavé odkrýt charakter těchto univerzálních hodnot a jejich obraz v sekulární společnosti.

Použitá literatura:

Primární:

ALBERTI P. *Světce Don Bosko*. Pardubice 1946. Salesiánský chlapecký domov v Pardubicích na skřivánku.

BOSCO, Don. *Můj život pro mladé*. Praha 2014. Portál, s.r.o.

BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. Praha 2004. Portál, s. r. o.

FERRERO Bruno. *Šťastní rodiče*. Praha 2004. Portál s.r.o.

FERRERO Bruno. *Vychovávej jako Don Bosco*. Praha. 2007. Portál s.r.o.

FRÖLICH R. *Dva tisíce let dějin církve*, Praha 1999, Vyšehrad s.r.o.

GIUDICIOVÁ M. *Marie Dominika Mazzarellová: Žena včerejška i dneška*. Praha 1993. Portál s. r. o.

HANÁKOVÁ Markéta a kol. *Animátorský slabikář*. Praha. 2008. Salesiánská asociace Dona Bosca, o.s.

KAPLÁNEK, Michal. *Pastorace mládeže*. Praha 1999. Salesiánská provincie Praha.

KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha 2012, Portál s.r.o.

Salesiáni Dona Bosca. Salesiáni Pardubice. [online] [cit. 11.1.2020] Dostupné z: <http://pardubice.sdb.cz/>

SCHIÉLÉ Robert. *Don Bosco*. Praha 1999. Portál s.r.o.

SKLENÁŘ M. *Salesiánská výchova do kapsy*. [online] Praha 2012. Salesiánská asociace Dona Bosca, o. s. (SADBA) [cit. 10.6.2020] Dostupné z: <https://www.sdb.cz/wp-content/uploads/2018/11/vychova-do-kapsy.pdf>

VÁŇOVÁ J., KAPLÁNEK M. *Práce v Salesiánském duchu*. Praha 2002. Salesiánská provincie

Sekundární:

BEINERT W. *Malé dějiny křesťanského myšlení*. Kostelní Vydří. 2012. Karmelitánské nakladatelství, s. r. o.

VOJTÁŠ M. *Reviving Don Bosco's oratory*. Jeruzalém. 2017. STS Publicaions.

Seznam příloh

Příloha 1 – Rozhovor s budoucím animátorem, osobní rozhovor, Pardubice, 6. března 2020

Příloha 2 – Rozhovor s budoucí animátorkou, osobní rozhovor, Pardubice, 5. března 2020

Příloha 3 – Rozhovor s katechetkou u salesiánů, osobní rozhovor, Pardubice, 28. února 2020

Příloha 4 – Rozhovor se salesiánem, osobní rozhovor, Pardubice, 23. února 2020

Příloha 5 – Rozhovor s předsedou klubu v Pardubicích, osobní rozhovor, Pardubice, 15. ledna 2019

Přílohy:

Příloha 1 - Rozhovor s budoucím animátorem – respondent J

Jak chápeš hry nebo volnočasové aktivity?

Tak já ty hry nebo volnočasové aktivity chápu jako soubor různých témat nebo myšlenek, u kterých se ty děti zapojí do toho, co ty vlastně dokážeš vymyslet. Co ty vymyslíš, tak to se těm dětem musí zalíbit. Musíš je zaujmout, protože nutit je o něčem, co by je třeba nebavilo, tak to je těžký jak pro tebe, tak pro ně. Takže ten program, co ty chystáš, tak musí být takový, aby se to líbilo nejlíp všem dětem, anebo aspoň většině, protože se málokdy povede, že se to zalíbí fakt celé skupině. Třeba, když jsem tady u těch salesiánů v pátek, tak se právě někdy stává, že s těmi dětmi hrajeme hru, kterou my určíme, když je těch dětí víc, ale pak se třeba jeden nebo dva odlomí a dělají si svoje. To není nějaký problém, ale stává se to. Potom tady je taky velký problém, že se věnujeme dětem, oni si s náma třeba nějakou dobu hrajou, blbnou s náma, je to takový spontánní, co nás většinou napadne. To je potom taková největší sranda, že to není tak nějak úplně plánovaný. Ale pak třeba ty děcka se unavěj, nebo už je to jednoduše nebaví – stane se no a zalezou si vedle mimo tělocvičnu no a vytáhnou si mobily, tak to je potom takový složitější. Co se týče mě, tak já to do teďka louskám, jak bych je dokázal zaujmout od těch mobilů, protože to je velkej magnet. Jsme to s Georgem právě řešili, jestli dáme nějakou určitou zákaz, nebo to rodičům řeknem, ale to je pak blbý, že to neudržíš na sto procent. Ale co můžu říct, tak program, aby zaujmul a snažit se vyvarovat toho, aby se to dítě nedostalo na telefon.

Takže to má určitý výchovný efekt vůči těm mobilům třeba?

V podstatě má, protože na mobilu si můžou být samozřejmě doma. Ve škole tam to moc nestíhají no a doma je to každýho věc. No a tady přicházej na nějakou kroužek, že po tom kroužku mají volno, tak my jsme právě tady od toho, abychom si s nima pohráli a s nima si blbnuli, aby tady právě na těch mobilech neseděli, protože to bysme tady mohli pak akorát rozvšit všude wifinu a měli bychom tady internetovou kavárnu.

Jaká pravidla považuješ za důležitá, když hraješ hry?

Tak vytyčit určité prostory, kde můžou bejt. V 99% je to právě ta tělocvična a i tam se vyskytují oblasti, kam ty děcka nemůžou, což je vlastně horolezecká stěna. I kdybychom tam u nich stáli my a měli tam všechny ty žíněny, všechnu aparaturu nachystanou, tak i přesto bychom je tam nesměli pustit, to je fakt zakázaný. Pak trošičku je tabu mezi náma, jestli je pouštět na žebřiny, co tam jsou, že třeba já a můj kámoš, tak je tam pouštíme v pohodě, když je třeba hlídám s jinejma klukama, tak jsou zase proti tomu, takže to je někdy trochu sporný. (...) A potom takový to pravidlo jako být na sebe opatrný a když už se chtěj nějakým způsobem (hlavně kluci teda) prát, tak nějak jako s citem, aby se nezabili, nebo tak. Ty děti se do toho hodně nadchnou, fakt jako rychle. Oni maj to místo, kde se můžou vyblbnout, tady u salesiánů, takže když teda povolej tu uzdu, tak na plnej plyn. To se pak rozjede. A některý z nich teda ještě tu sílu moc nekrotěj, tak někdy to je zajímavý. Nečekáš to no a najednou ti přiletí někde zespoda. Každopádně říkáme, že s mírou a oni se to nějak snažej dodržovat, že třeba zjemněl a že se třeba snažej dávat pozor na ty ostatní, když se třeba houpou na lanech, nebo se třeba střídaj v tom. Když jim domluvíš nějakým rázným ale zároveň i jako příjemným tónem, že tam nejsi jenom ten gestapák, co je tam hlídá, tak oni poslechnou. To fakt není problém, když viděj, že jseš pro ně kámoš, ale zároveň jseš pro ně ta autorita, která je tam hlídá a má je na starosti, tak nemaj problém udělat to, co vlastně považuješ ty za dobrý, a co chceš, aby oni dělali.

A je tam vyloženě něco, co považuješ za špatné kromě toho násilí nebo zabíhání do kumbálu nebo tak?

Možná... moc se to ale nestává, že si dvě děcka vyberou tu stejnou hračku a teďka se o to začnou prát a jak se rozjedou, tak je to někdy takový zajímavý. Zároveň je docela výchovný, naučit ty děti, aby se dělily, že třeba tam jsou děti z prvního stupně, tak je prostě vést k tomu, alespoň takovýma náznakama, aby se snažily pochopit, že holt tu hračku nemůžou mít jenom pro sebe. Nějak ale i tu výchovu do toho zkusit, třeba ve zlomcích, ale zapojit.

Jsou k tomu třeba nějaké metody, jak to naučit děti?

To se přiznám, že jsem to ani nějak moc nezkoumal, ale asi bys určitě něco našla. Jako přímo nějaký názory a věci, jak to ty děti naučit?

Třeba podle mě by měla být nějaká metodika. A ty už jsi animátor vid'?

No za chvíli budu. Teď mě čeká závěrečná práce.

Tak každopádně tam jsem si představovala, že je určitá metodika, jak ty děti učit se soustředit, nebo dělat a nedělat určitý věci.

A to ono je. Můžu říct, že až na těch pár, který jsou vlastním způsobem i dost hodně rozjetý a který třeba jsou trošičku složitější na to je zvládnout, tak ono většinou fakt jako stačí jim jenom říct: „Na tohle bacha“, nebo „Tady sem ne“. Když třeba nějaký děčko zaběhne do skladu, a není to zrovna Tadeáš, kterému to řekneš bambilionkrát a stejně tam furt leze, tak třeba přijdeš a než ho právě kárat za to třeba „Proč sem lezeš“, nebo „Práskej vodsad“, tak mu říct (nasazení prosebného a příjemného tónu) „Hele ale tady nemáš bejt, no tak... pojd' prosím pryč.“. Jako poprosit ho, a to jsem si i zjistil, že na ty děti fakt platí, že prostě když k nim nejdeš jenom s tím, že je jdeš zprdnout, ale jdeš k nim abys i poprosila, aby prostě viděli, že ty máš nějakou tu určitou starost. Tak jako to si myslím, že jim může i něco dát, že prostě jak se vcítit do šestiletého dítěte. Jakože on se mnou má asi nějaký starosti, tak já tam pujdu, ať ho nějak jako poslechnu. To mě třeba napadá. Fakt jako nejít za tím dítětem, abys ho seřvala za to, co dělá, ale spíš ho poprosit. Že prostě „Prosímtě, šel bys tam? Udělal bys tohleto. Sem prosímtě nechod'.“ A ono „Jo, tak jo“. Anebo si třeba chvíli pohraje, to je jasný, že některý nejde třeba hnedka, ale pak třeba jde a pak tam třeba nejde. Anebo tam pak třeba zaběhne znova, ale to je pak otázka pár vteřin, prostě vysvětlit to a ono jde. Metodika je v tom nebýt zbytečně tvrdá na ty děti, ukázat takovou tu lidskou stránku. Nejít tam jenom s tím sprd'ákem, ale jít tam prostě jako kámoš. Protože od toho salesiáni jsou, to jsou kámoši těch dětí.

I ty jako animátor se vidíš zároveň jako vychovatel zároveň kamarád?

Já se tak vidím a třeba když jsem i na jiných akcích mimo salesiány, tak třeba mám nějaký ty děcka hlídat, tak se snažím držet tu linii, co můžou a co ne, že třeba někdo začne něco dělat a já jakoby upozorním, ale zároveň si s nima blbnout, hrát si s nima, dělat kraviny a cokoli se zapojovat k nim. Protože cíl salesiánů je to, aby ty děti animátory neviděly jenom jako tu vyšší delegaci, ale aby ti animátoři byli jedni z nich, aby patřili mezi ně a ty děcka si mohly říct: „Hej on je v pohodě, dělá kraviny, je to borec.“ To si

potom řeknou a je to strašně super pocit, když tě takhle děti berou mezi sebe a ty si s nima můžeš hrát. To je taková jedna z metod salesiánů. Ty děti fakt jako rozblbnout. Nebát se je rozblbnout, protože když na ně zapůsobíš jako kámoš, ale zároveň jako vedoucí, který ty pravidla dává a hlídá tě, tak děcka dokážou přijmout „Ok on teda dává ty pravidla, on vlastně určuje, co můžem, co nemůžem, ale zároveň ho můžem vzít mezi sebe a může si s náma pohrát.“ A tím pádem se nemusej bát, že by tam nad nima stál nějaký vůdce, ale můžou si s tím animátorem i pohrát. Tím pádem se nebojěj víc blbnout.

A třeba snažíš se do těch her dávat nějakou náboženskou tematiku?

Asi spíš ani ne. Většinou jsou to základní hry typu fotbal nebo vybíka. Oni hrajou nejradši, když jich je víc. Ono je to takový proměnlivý, že třeba nám přišel fakt kotel dětí no a byla to fakt sranda, že jsme udělali velkej zápas ve fotbale a hromadu věcí kolem. To ne že by šly všechny, ale dělaly si nějak jako svoje, ale pak třeba když je těch dětí míň, tak se jim můžeš věnovat víc individuálně a než jim dávat tu tematiku křesťanství a tak, tak je spíš víc poznat, protože potom když vlastně to dítě poznáš, tak můžeš vycítit jestli se k tomu fakt jako má, jako k tomu náboženství, asi to nebude žádněj velkej věřící v tom jejich věku, ale můžeš vycítit jestli na to nábožko choděj, protože je to fakt zajímavá, jako : „Já jsem dneska dělal tohle..., já jsem tam dělal tohleto...“. Třeba některý se rozvyprávěj, třeba vyprávěj, co tam dělaly, ale třeba některý si tam jdou pohrát. To je taky dobrý, že ty salesiáni jsou otevření jak pro ty věřící, tak pro ty nevěřící, a to je na tom to hezký. Vlastně třeba když to vyprávím kámošům ve škole, tak se mě ptaj jako: „Salesiáni? To je jako nějaká sekta? Co to je?“. To je hrozně příjemný slyšet u katolíku. (smích) Ale prezentuju to jako: „Ne to je pro všechny. Fakt jako pro všechny“. Jsme otevřený, že nejsme uzavřený jen jako do sebe a do toho našeho Boha, ale fakt jsme otevřený úplně pro všechny. Akorát se nebát. Prostě zkusit to a přijdeš sem, ted'ka vidíš, jak tam všechny ty děcka blbnou spolu, my tam lítáme mezi nima, děláme s nima krávoviny a absolutně nám nezáleží, jestli je to dítě z věřící nebo nevěřící rodiny. A je to úplně jedno, takhle bych to asi uvedl.

A vidíš u sebe výhodu, že jsi věřící oproti těm nevěřícím? Proč vlastně věříš?

Já si myslím, že jo. Co se týče víry, tak jsem z věřící rodiny už od malička, jsem pokřtěnej všechno, ted'ka teda chodím na biřmování, takže mě čeká už křesťanská

dospělost. Já jsem byl teda k víře vedenej odmalička, mý dva strejdové jsou vlastně katoličtí kněží, jeden z nich mě křtil dokonce, takže to je takový supr, tak já to prostě vidím jako součást. Jo na základce se různě stávalo jako: „Hej ty jseš ten věřící co? To je blbec.“ Smáli se mi, ale to je všude, že jo, tomu se nevyhneš, to bys musela žít někde v bunkru, aby se ti nikdo nesmál za to, co jseš. Takže názory proti tomu byly, ale pak třeba co mě hodně upevnilo ve víře, tak několik zážitků, co se mi za celej ten život vlastně staly.

Mohl by podle tebe dělat nevěřící člověk dělat práci jako ty?

Rozhodně mohl. Já myslím, že jo. Tam snad jediný, na čem záleží je, jestli dokážeš ty děti přijímat takový jaký jsou. Protože ty děti nejsou natisklý podle nějakýho návodu, děti se rozvíjejí samy. Každěj ten malej človíček je originální a je hrozně hezký, když takovýhle drobný tvorečky dokážeš zapojit do něčeho společnýho. Ty vymyslíš nějakej program a ty děcka prostě tvůj program, ty tvoje úkony prostě následujou a oni se dokážou na tom programu bavit. To je hrozně krásnej pocit. Když něco vymyslíš ty a ty děti to nadchne, to je fakt krása, to je fakt úžasný. A třeba D. (kamarád) věřící je, úplně nevim jestli na nějaký extra vysoký úrovni, každopádně asi má jiný hodnoty v tý svojí víře. Každopádně myslím, že kdybych sem přivedl nějakýho člověka, kterej by třeba úplně nevěřil a ukázal bych mu tady tu páteční oratoř, jak tady děláme krávovinu a ty děcka prostě bavíme a ty děcka mají s náma tu srandu myslím, že by se do toho dokázal nadchnout. Pokud má člověk ty děti rád a dokáže pro ně vymyslet dost dobrej program, aby ty děcka byly šťastný, může bejt klidně i nevěřící.

Takže ta víra tam není úplně stěžejní?

Stěžejní není, ale taky se v určitým ohledu projevuje. Já si to teď taky nepamatuju, ale Don Bosco měl taky určitý hodnoty, který by těm dětem vlastně předával, ale pro mě už to je spíš takový přirozený, než že bych si je pamatoval. Já tady už nějakým způsobem funguju, teďka si tady s těma děckama hraju, vymýšlím pro ně program, D. se ke mně přidá a prostě takhle fungujeme. V pátečním odpoledni si spláchnu hlavu po celým tejdni ve škole a je to pro mě naprosto úžasnej odpočinek. Kámoši jdou chlastat do nějakýho baru, jdou dělat blbosti a já jdu k salesiánům, jdu hlídat děti, potom je nějaký spolčo, nebo

nějaká jiná akce a jsem spokojenej. Já prostě nic jinýho nepotřebuju. Tohle je můj život a tady jsem já opravdu rád.

Příloha 2 - Rozhovor s budoucí animátorkou – respondentka A

Jak chápeš hry nebo volnočasové aktivity?

Chápu je tak, že jsou buď individuální, což může posunout toho samotného jedince a určovat mu směr, kterým se může posouvat, ať už třeba k víře nebo získává nové zkušenosti. Když to jsou skupinové hry nebo ty volnočasové aktivity, tak může získávat nové zkušenosti a třeba i nové vztahy se svými přáteli, může získávat zážitky a díky těm zkušenostem potom ví třeba, jak má reagovat na určité situace, s těmi ostatními lidmi, nebo si i třeba tvoří vazby. Určitě také slouží vedoucím té hry, že můžou ty své účastníky posouvat tím směrem, kterým chtějí oni, třeba je můžou naučit nějaké nové věci, kdy mají na začátku stanovené určité cíle, třeba, že je chtějí naučit spolupráci nebo nějaké nové zkušenosti.

Takže pro tebe mají i ten výchovný aspekt?

Jo určitě mají. Záleží teda na tom, jaká to je hra. Pokud to je jenom hra na honěnou, tak může mít taky, ale když je nějaká lépe propracovaná hra, tak určitě ty děti to posouvá hodně. Už jenom třeba to, že vidí, že někdo pro ně vkládá to úsilí, nebo si pro ně dělá čas, tak v tom to je úžasný, že oni to vidí. Je to důležitý.

Jaká pravidla považuješ za důležitá, když organizuješ hry?

No tak určitě ty základní, co se týče dětí, když na sebe reagují, tak aby se respektovaly a aby si neubližovaly, aby věděly, jak se chovat k tomu druhému, aby ta hra splňovala ten svůj smysl, měla nějaký ten svůj cíl. Nejlepší teda je, když se ty děti drží těch svých pravidel, samozřejmě když jsou malé, tak vždycky hledají cesty, jak to obejít a dělají si třeba nová pravidla a pak říkají, že to třeba nebylo řečeno a takhle. To děláme i my někdy teda... (smích). Je vždycky určitě lepší, aby ti vedoucí si na začátku hry řekli, jaké ty cesty si můžou ty děti vytvořit, třeba přemýšlet chvíli jako oni. Co by udělali oni. Aby třeba tu hru obešli a pak se na to zaměřit a zdůraznit to na začátku, že když už ty děti to začnou dělat, tak to začne dělat jedna skupina, tak se podívá i ta druhá a začne to dělat taky a pak je z toho takový řetězec, kdy nakonec všichni to nějak obejdou a ta hra potom neplní svůj účel, takže vždycky je určitě lepší říct to takhle na začátku.

Třeba máte nějaké aktivity, kde je víra hlavní součástí?

Je pravda, že třeba hrajeme hry, kdy se to třeba přirovnává k něčemu. Například jsme hráli Strážného anděla, což spočívalo v tom, že byly dvojice a jednomu se zavázaly oči a druhý ho měl třeba provést po místnosti nebo po nějakých prostorách, a to bylo třeba přirovnáváno k tomu, že jsme jako lidi slepí a Bůh nás jakoby vede tím životem. Nebo víme, že se na ně můžeme spolehnout a vkládáme do toho druhého tu důvěru, takže už prohloubení té víry, té důvěry... v podstatě jen takhle. Ale jinak víra je vždycky v tom připodobnění, ale víra... úplně nevím. Jako můžeme si třeba číst něco a hledat v tom pak, co v tom vidíme, co v tom je, ale teď mě nic nenapadá.

Je naopak něco, co považuješ za špatné při hraní her?

No tak třeba už to obcházení pravidel, anebo třeba, když ty děti nejsou zvyklé prohrávat, tak se to tam může projevit. Třeba začnou říkat, že se jim to nedaří, že třeba nevyhrajou a neumí prohrávat, a pak je třeba těžký je namotivovat do té hry zpátky, ale záleží asi na jednotlivém dítěti. Fakt, když třeba ztratí tu motivaci, kvůli tomu, že ví že to nevyhraje, tak se třeba může urazit, zaseknout se a být takový pasivní, ale myslím si, že ty hry jsou určitě dobré pro ty děti, že je to hodně naučí a že by to bylo přímo špatný... to nevím. Záleží také na vedoucím, kterého mají, že třeba zadá špatná pravidla, nebo je správně nemotivuje, nebo je vede špatným směrem, tak to pro ty děti není dobré, ale samy o sobě ty hry pro děti nejsou špatné.

A třeba určité prvky ne v samotných těch hrách, třeba aspekty lidského chování, které tam ty děti můžou vnášet.

Tak třeba touha vyhrát a že třeba neumí prohrávat, anebo ty děti ani nejsou schopny spolupracovat, že to neumí, třeba nemají žádné sourozence a ty rodiče se zaměřují přímo na ně, tak neumí spolupracovat a neumí si představit, že může vyhrát někdo jiný, nebo tak. Taky žárlivost na toho druhého nebo závist, že třeba neumím tohle a chtěl bych to umět taky, ale nějak to nejde.

A jak se eliminují tyhle špatné věci?

Tak když to vidíme, tak není dobré o tom mlčet, je dobré o tom mluvit s tím dítětem a v tom je asi nejlepší ho furt stavět před ty nějaké situace nové, aby se to mohlo naučit, protože když se to v něm utiší, tak stejně se to v něm projeví, třeba někde jinde, když se to začne hrát znova, anebo nějaké jiné životní situace. Nejsm v tom nějak daleko, abych přímo řekla, jak s tím jde pracovat, takže nemůžu říct určitý pedagogický postup.

A ty máš tedy ten základní animátorský kurz?

Ano teď ho budu dokončovat teprve. Už jsem ale dělala dva tábory a už jsem třeba v týmech na spolčo pro děti jedenáct plus nebo i na víkendovkách někdy a tam vymýšlím takovýchle hry a na začátku si stanovujeme cíle, anebo řešíme různé zvláštní případy. Jsme třeba měli holčičku, která byla z naprosto nefungující rodiny a chovala se úplně jinak a ostatní holčičky nevěděly, jak se k tomu postavit, že to nechápaly, tak jsme tohle při večerních poradách řešili. Chce to třeba hlavně věnovat tomu dítěti pozornost a mluvit s ním o tom, a hlavně to řešit.

Dá se z vaší strany řešit ta nefungující rodina?

Z naší strany s tou nefungující rodinou neuděláme nic. Jedinou věc, kterou můžeme udělat je věnovat čas tomu dítěti, ukázat mu lásku a že nás zajímá, což někdy v té rodině není, a to dítě ani neví, že to tak může být. Tak ukázat tomu dítěti hezkou stránku lidskosti a že to tak může být, věnovat ten čas, tu pozornost.

Snažíš se do programu zapojit nějakou náboženskou tematiku?

Do těch asi přímo ne. Jako když už se mě to dítě na něco zeptá, co se týče náboženství, tak jsem schopná si s ním o tom chvilku povídat, ale třeba já se v tom tolik neorientuju zas tak, jako jsem věřící, ale že bych úplně všemu rozuměla, na všechno měla odpověď, to se taky říct nedá. Jakoby když to jde, tak jo. Třeba když je nějaká kreativní činnost, tak je určitě dobrý vzpomenou si na toho Boha a takhle, ale když jsou ty hry, tak asi jen to připodobňování.

A nějaká tematika her třeba?

No to záleží na tom, jak jsou ty děti starý, protože když je třeba skupina dětí 7-10 let, tak to tam nejde a jsi ráda třeba, že ty děti udrží pozornost u té samotné hry. To třeba řekneš a jsi ráda, že deset, dvacet minut si hrají na honěnou. (smích) Je to spíš o tom, hledat co je bude bavit i aby je to někam posunulo. Tady to je podle mě lepší dvanáct, třináct a výš, jinak ta náboženská tematika nemá tak úplně význam, protože je potřeba skupina, která už je schopná o tom přemýšlet.

A třeba nějaký modlitby?

Jo to určitě. To také záleží na věkové kategorii, ale většinou jsme ty modlitby měli na konci dne, nebo i vlastně na začátku. Třeba když jsme se probudili tak byla nějaká probouzecká aktivita, třeba hrát na honěnou, nebo něco hledat na zahradě, a pak jsme se sešli ještě před snídaní u společné modlitby a tam jsme jim ráno třeba řekli nějaké slovo na den, třeba o čem by měly přemýšlet, aspoň na těch pár prvních minut, co to slyšely (smích), no že by si to potom ještě pamatovali... kdyžtak jsme jim to připomněli a při večerní modlitbě to většinou byla rekapitulace toho dne jako takového, třeba co jsme zažili a třeba jsme na každý den jsme měli určitou modlitbu, například poděkování tomu druhému, když se někomu něco povedlo, tak jsme se mu odměnili. Jeden tábor jsme dávali korálky, další jsme dávali kytičky a potom jsme si z toho mohli něco vyrobit. No a třeba jsme hráli jeden den hru na anděla, že každý člověk si vylosoval jednoho člověka a tomu druhému se potom snažil pomáhat, aby o tom ten druhý nevěděl a při večeri jsme potom tipovali, kdo to byl a pak jsme třeba děkovali a podobně.

Mohl by nevěřící člověk dělat práci jako ty?

Určitě mohl. Ono u téhle práce podle mě ani nezáleží tolik na té víře, je důležité, aby ten člověk měl ty správné hodnoty. Nám to dost často nedochází, ale ty naše evropské hodnoty, nebo celkově co máme i tady, tak to je všechno položený na křesťanství, aniž bychom si to třeba uvědomovali. Ti věřící tvrdí, že to tady je od prvopočátku, ale prostě má to základ v tom křesťanství. Ale mám poměrně dost kamarádů, kteří nejsou věřící, třeba na té víkendovce 11 plus mám taky kamaráda, který není věřící, ale zároveň ty děti ho milují.

A proč tam jezdí? Kvůli té partě?

On tam má věřícího kamaráda, který ho tam vlastně dostal, nebo přivedl ho tam. My máme společenství mládeže a tam ho vlastně přivedl a jel s náma právě na takovouhle jednu akci v létě, jmenuje se to Spolčoléto, kde je věková kategorie 13 plus a tam strávíme na jedné faře spolu týden, hrajeme různé hry, taky modlitby tam jsou. Mě se na těchto akcích líbí, že to je i pro ty nevěřící, že to je hlavně o tom času stráveným s těma lidma a ne úplně o tom, že bysme se deset hodin modlili, že tak je taky taková kratší modlitba a že to je určitě taky pro ty nevěřící lidi. Ale určitě co se týče té práce, tábory nebo to chystání, tak když ten člověk třeba ví, co dělá a je v pohodě, tak si myslím, že určitě není problém, aby to dělal taky.

Takže mohl by to dělat i sám?

No tady v tom záleží na tom, co v tom má ten člověk za roli, jako on by mohl dělat i toho hlavního vedoucího, ale potřeboval by tam nějakýho spoluvedoucího, který by ty děti vedl víc k té víře. Jako sám by ten program mohl sestavovat, ale třeba složku té víry by mohl přenechat i někomu jinému. Tyhle akce nejsou úplně založené na té víře, ale fakt třeba těm dětem něco předat nějaké nové vlastnosti. Ty akce nejsou od toho, aby se tam naučili modlit, je to hlavně čas strávený s kamarády, poznat nové lidi a třeba cítit, že jsou na správném místě, že patří do nějakého kolektivu. Takže si určitě myslím, že i nevěřící člověk by mohl být hlavní vedoucí, ale záleží na tom, aby věděl, co má dělat, aby znal svoje povinnosti a aby uměl s dětmi. Já si třeba myslím, že já jsem sice věřící, ale jsem věřící třeba tak dva roky, takže se nepokládám za úplně věřícího člověka úplně stoprocentně. Takže si nemyslím, že by tam měl být problém. Ta modlitba tam má určitě své místo, ale není to primární místo, že by se to na tom stavělo.

A ty jsi přišla na víru díky salesiánům?

Ano dá se to tak říct. Já jsem začala v deváté třídě chodit s jedním klukem a on mě sem přivedl k salesiánům. Mě třeba mamka předtím brala do kostela, ale bylo to třeba jednou za dva měsíce, a tak jsme ani pomalu nevěděly, co to ta mše pořádně je, co se tam dělá a tak, ale kostel mi nebyl úplně cizí, že bych se tam bála, nebo nechtěla tam chodit, takže když mě tam potom přivedl, tak jsem si tam udělala nové přátele a teď můžu říct,

že to je moje druhá rodina, že v tom kostele s lidma mám asi nejhezčí vztahy, co se týče celkově těch lidí. No a třeba i George mě k tomu vedl. Já třeba nejsem pokřtěná, takže nemůžu chodit ke zpovědi, ale třeba mám duchovní rozhovory. Mě tím třeba hodně pomohl, protože jsem se na základce vůbec nebavila s lidma, nebo měla jsem taky hrozný problém, mě třeba i šikanovali nebo takhle. A třeba i ti salesiáni mi hrozně pomohli se rozmluvit, protože jsem byla člověk, který neřekl ani slovo. Já bych třeba vůbec nebyla schopná se s tebou takhle bavit a já si pamatuju, že když jsem měla ze začátku ty duchovní rozhovory s Georgem, tak on mi řekl, ať si přinesu nějaká svoje témata, o kterých se chci bavit a já vždycky když jsem v němu jela busem, tak jsem rychle přemýšlela, o čem bych se s ním měla bavit. Já jsem vůbec nevěděla. On to jako dělal pro mě, abych mu řekla, o čem se chci bavit, ale pro mě bylo strašně těžký mu cokoli říct. Já jsem se to vždycky snažila zaobalit, aby on se třeba rozpovídal na půl hodiny a byl spokojenej. (smích) No a později to bylo hodně lepší. Když si třeba teď vzpomenu, že jsem nebyla schopná říct ani slovo, tak to je pro mě taková minulost, která neexistuje. (smích) No jsem za to opravdu hodně ráda. A co se týče té víry, tak třeba když má člověk špatný den, tak si řekne, že zítřek bude lepší.

Takže ti to přináší útěchu?

Jo určitě. A třeba i lidi, co na tom jsou stejně, kteří mi rozumí v tomhle. Takže to je skvělý.

Příloha 3 - Rozhovor s katechetkou v salesiánské oratoři –
respondentka M

Co si myslíte o sekulární společnosti?

Společnost, kterou máme kolem sebe, tak to je něco s čím se člověk setkává pořád a musí se s ní počítat a respektovat její názory. Denodenně se na ní naráží a žijeme s ní, takže tam musí být nějaká vstřícnost, jak z jejich strany, tak z naší, když to budu takhle škatulkovat, ale já si myslím, že se to všechno prolíná.

Přijde Vám něčím odlišná kromě víry jako takové?

Já si myslím, že dobří lidi jsou jak mezi věřícíma, tak mezi nevěřícíma, stejně tak i špatní lidi jsou mezi věřícíma a nevěřícíma. Nikdy jsem to nechápala tak, že pokud neberu v potaz tu víru, tak že se nějak odlišují. Někdo tu víru má, někdo ji prožívá, takže to fakt nevnímám, že by to byly dvě skupiny lidí, je to jedna skupina a u mě to takhle vždycky bylo.

Myslíte si, že svoboda vyznání má vliv na společnost? Dobrý, špatný, jakýkoli....

Určitě má, pro člověka bylo vždycky hrozně důležitý, aby měl svobodu vyznání, ať z historickýho hlediska tak dneska. Myslím si, že lidi v tom nacházení nové víry, jsou takoví, že jdou z extrému do extrému. Že nový náboženství občas ztrácí nějaký ty hodnoty a jsou hodně extrémní. Strašně se mi líbilo, co řekl Dalajláma, když po něm někdo chtěl, aby jim řekl něco o buddhismu, tak on říkal: „Ale vždyť vy tady máte křesťanství. Vaše tradice stojí na křesťanství a křesťanství byste měli vyznávat. Buddhismus je něco jinýho něco, co pro vás jako by není.“ Takže si myslím, že by člověk měl být i v přijímání toho, co mu vlastně ta víra zprostředkovává, ať je jakákoli by měl být rozumný. Měl by vycházet z toho v čem se narodil, kde žije a jaký hodnoty má společnost a na těch prostě stavět. Jestli jsou to Jehovisti a vyznávají dobrý hodnoty, nebo jestli jsou to hinduisti a takový, tak je to fajn, jenom si myslím, že člověk začíná být hrozně rozmazlený v tom, co vlastně všecko může. Občas jsou i rozmazlený i v tý svobodě víry. Neříkám zakazovat, jenom opravdu být tak nějak si vědom těch hodnot, který prostě jsou a který má člověk

vyznávat. Jakoby svoboda vyznání je strašně důležitá pro člověka, protože jakmile člověka něco sváže nebo jako zakáže mu vyznávat něco v co věří, tak je to špatně. Takže svoboda vyznání je super, jen se bojím, že už to lidi převracej do extrému a už jsou v tom jakoby rozcapený, a to není jenom o vyznání a náboženství, to už zasahuje do jiných stránek toho života.

Já jsem se hodně setkala s názorem, že autoři hodně kritizují na svobodě vyznání to, že potom lidi nejsou vzdělaní v určité víře, že třeba rodiče nevěří nebo tak nemají daný nějaký pevný hodnotový systém. Nevidíte tohle jako jeden z problémů?

Pokud věřící člověk, ať už máme jakýkoli náboženství, navštěvuje společenství toho daného náboženství, tak přece jenom přejímá hodnoty toho daného společenství a v tom případě by měl mít nějaký hodnoty. Každý to společenství má prostě svoje hodnoty, nemyslím si, že by se nějak moc lišili. Jako jo, ti co věří v Alláha jsou úplně někde jinde než jsou třeba katolíci, tam je to jakoby diametrálně, ale takový ty náboženství, co se u nás vyskytují, tak více méně maj ty hodnoty stejný. Takže pokud je člověk věřící a chce se v té víře vzdělávat, tak potom navštěvuje to společenství, které mu to vzdělání poskytuje a poskytuje mu i ty hodnoty. Takže myslím si že, věřící člověk by měl mít povinnost se v té víře vzdělávat. Tak aby to nebylo jako věřím, dejme tomu v Buddhu, ale nevim nic o něm. Já věřím v Ježíše, byl to skvělej člověk, byl to skvělej Bůh, ale nevim nic o něm. Myslím si opravdu, že i konvertita, kterej se obrátí až v dospělosti, tak by se měl vzdělávat v tom v co věří. A tam se potom budují ty hodnoty a ty znalosti, tohle si myslím, že je hodně důležitý.

Máte nějaké pevně dané hodnoty, které se tady snažíte předávat?

Tak za jedno to je Bůh – víra v Boha a také co říkal Ježíš, milujte se navzájem, milujte své nepřátele, milujte své přátele jako sami sebe, že to je opravdu to přikázání lásky a myslím si, že to je vlastně ten základ. Pokud člověk má druhého člověka rád a respektuje ho, tak v tom jsou důsledky potom jo? Tak mu nebudu škodit, nebudu říkat, co není pravda a vlastně základem těch hodnot je už desatero, který říká, co je. Pokud se člověk odpíchne od tadytoho a má tu první hodnotu toho Boha, tak potom ty hodnoty naskáčou ať je to třeba rodina, starat se správně o rodinu, protože když ji miluju svoji

rodinu, tak ji nebudu dělat zle. Když mám rád stvoření, přírodu, nebudu dělat nic proti tomu abych ji ničil. Takže to je to, co říkal Ježíš, to přikázání lásky, to je ten základ, na kterém se vlastně staví.

Jsou některé z nich sekulárního charakteru?

Já si myslím, že u mě to všechno vychází z těch křesťanských hodnot. Já jsem tedy konvertita, takže já jsem byla pokřtěná až v 18 letech a mám vlastně ateistickou výchovu. Moje mamka, ač nevěřící, vycházela z těch křesťanských hodnot, aniž by se to uvědomovala, což mě naprosto fascinuje. Takže opravdu ta výchova byla na křesťanských principech, nelži, nepodváděj, nekraď a takovýchle na kterých ona stavěla, ona jako člověk to dokázala pochopit, aniž by to znala, ale věděla, že to je správně. Takže já si myslím, že u mě to vychází z těch křesťanských hodnot, aniž bych se snažila nebo si to uvědomovala.

Jsou třeba nějaké hodnoty mimo katolickou církev, který byste řekla, že jsou špatný?

Já si myslím, že ať to je v té společnosti mimo církev, tak ale ty problémy jsou i v té církvi, jakože člověk člověka nerespektuje. Mě se jeví, že největší problém je, že se lidi navzájem nerespektují. Z toho vychází, že pokud někoho nerespektuju, tak mu udělám zle. Neuznávám ho a pak je problém, když neuznává člověk člověka, nebo nerespektuje život. Tak pak ano se nám nenarodí spoustu dětí, protože jdou lidi na potrat, protože nemají respekt před životem. Když nerespektují přírodu, tak potom přírodu ničí a pak to vypadá, tak jak to vypadá. A nemyslím si, že to mají striktně oddělené křesťané a nekřesťané, ale že se ten problém prolíná celou tou společností. Pokud se nerespektujeme, tak jsme na tom potom blbě. Lidé nejsou schopni respektovat názor toho druhého, a to se mi třeba nelíbí, to vidím i třeba ve školce, kde učím, že lidi ztrácí hranice a pravidla. Lidi teďka myslí, že pravidla jsou od toho, aby se porušovaly. Že nikdo vlastně netvoří a nedodržuje ta daná pravidla, ať jsou to pravidla soužití, pravidla vlastně ve styku s ostatními lidmi, pravidla silničního provozu. Lidé nejsou schopni dodržovat daná pravidla, a to je potom problém, protože lidi jsou potom rozcapený a nevědí roudpama co

dělat, protože mají tak velkou svobodu, ale nemají zodpovědnost. To že nerespektují jeden druhého a že nerespektují pravidla, tak to mě opravdu vytáčí.

Pravidla jako zákony?

I nepsaná pravidla. Půjdu někam a pozdravím, když půjdeme do kostela, tak že nenechám dítě řvát v kostele, nebo že přijdu k doktorce a dítě tam leze po zdi, ale maminka mu nic neřekne. Onehdá jsem málem srazila kluka, kterému byla nějaká pravidla silničního provozu úplně v háji a přeběhl mi před autem. Nerespektuje daná pravidla, nejdřív se rozhlédnu a pak přecházím. Opravdu si ti lidi neuvědomují, že jejich svoboda končí tam, kde začíná svoboda druhého. Ve chvíli kdybych já ho srazila, tak půjdu do vězení, protože já bych za to mohla, protože on byl na přechodě, nikoho by nezajímalo, že mi tam vlítl. Mě opravdu vytáčí, že ti lidi jsou učený k tomu, že si můžou dělat co chtějí, nemůžou, protože mají zodpovědnost, ale tu zodpovědnost jim nikdo neučí. Ty jsi zodpovědný za to jak se chováš a já pokud jsem rodič, tak jsem zodpovědný i za to dítě a jsem zodpovědný i za to, že ho ty pravidla naučím.

Takže to je dané výchovou?

Jo, ale je to i tím, že ta společnost je teď tak rozvázaná, že všichni můžou dělat všechno, nemůžou, protože zákonitě budou narážet jeden na druhého a teďka jde jenom o to, kdo má ostřejší lokty a lepší hlasivky. Fakt mě to vytáčí, že ty lidi nedokážou respektovat pravidla, pravidla slušného chování, ani zákon. Já pláču, fakt normálně večer pláču, protože to nejde. A s tím chodí děti ze školy, já se s tím setkávám v práci, na ulici a nikdo už ale nemá tu zkušenost, málokdy se stane, že člověk člověku pomůže. Člověk člověku vlkem, jako kde to jsme? To jsme ve starém zákoně, kde je oko za oko, zub za zub. A Ježíš učil taky něco jiného a není to jenom o tom, že jsem věřící, ale o tom, že i ta ateistická maminka mě naučila, že člověk člověku má pomáhat, protože nám bude líp. Hranice jsou tady od toho, aby ten člověk byl v bezpečí, měl se o co opřít, a aby nenarušoval hranice tomu druhému. Je to o té zodpovědnosti a respektu, ale to se vytrácí.

Jak chápete volnočasové aktivity?

Volnočasové aktivity člověka formují v tom, jak vychovávají. Je to o tom, že musí někam přijít na čas, dělá se tam něco, co ho baví a v čem se může zlepšovat, takže na sobě maká a setkává se tam s lidmi, se kterými musí nějakým způsobem vycházet a vlastně ho to utváří. Ať je to florbal, kde se musí dodržovat pravidla, hráči se navzájem musí respektovat, je tam fairplay a to samé je třeba ve tvoření. Je tam skupina lidí, kteří vyznávají něco, co je baví, tvoří, ale zase musí dodržovat pravidla. Myslím si, že to pod rouškou toho, co ty děti baví, se jim dostávají hodnoty, které jsou dobré pro život. Volnočasové aktivity jsou super, furt lepší, než kdyby děcka byly někde jen tak venku a co potom dělají děcka, který se nudí. Volnočasová aktivita, pokud je dobře vedená, tak opravdu těm dětem dává pocit nejenom toho, že dělají něco, co je baví, ale i je zformuje jako lidi a já teda věřím, že slušný lidi. Že je to může formovat správným směrem.

A hodiny náboženství, co tady vedete vidíte jako volnočasovou aktivitu?

Neřekla bych jako úplně volnočasovou aktivitu, protože na volnočasovou aktivitu děti chodí, protože z toho že chtějí. Některé děti jsou tady dobrovolně a některé jsou tady z donucení rodičů. Nebo ještě nevědí, že je to baví a že to něco pro ně může být. Já to chápu spíše jako výuku. Myslím si, že náboženství jako takové, je to utopie, ale myslím si, že by to měly mít také děti nevěřící, že to je nějaký ten základ, byť celá naše společnost a celý stát je tvořen na křesťanských principech. Nemyslím si ale, že tady to je volnočasová aktivita, spíš je to takové vzdělávání. Tím že já je tady něco učím, je to i tím, jak mám tu hodinu postavenou, tak je to spíše výukové, než volnočasové, kde by si mohly brebentit a dělat něco co je fakt baví. Tady musí fakt dávat pozor.

Myslíte si, že může nevěřící člověk vychovávat v salesiánském stylu?

Já si myslím, že jo. Já má spoustu kamarádů, kteří jsou nevěřící a vychovávají v salesiánském stylu. Jakože Don Bosco přišel s něčím novým, byl to úžasný člověk, co dělal pro děcka to bylo něco úžasného, jeho výchova, ale vycházela z toho, co znal ze svojí rodiny a z toho, čemu říkám „zdravý selský rozum“. Věděl, jak ty kluky zaujmout, jak s nimi pracovat a jak je pokopnout trošku dál. A to si myslím, že zodpovědní rodiče dělají, ať jsou věřící, nebo nevěřící. Pokud ten člověk chce z těch dětí dobrého člověka,

tak v tom salesiánském duchu vychovává, aniž by to věděl. Don Bosco říkal, že chce vychovat dobré lidi, dobré lidi ve společnosti a dobré katolíky, věřící. Já to parafrázuju, ale pokud o tohle se snaží člověk nevěřící, tak vychovává v salesiánském duchu, aniž by o tom věděl. Jako ta moje mamka nevěděla, že vychovává v křesťanském duchu, ale pro ní to byl zdravý selský rozum.

Takže ta víra ve výchově není naprosto nezbytná?

To bych úplně neřekla. Přece jenom se ta víra odráží na životě té rodiny. Pokud jsou to praktikující katolíci a pokud tu víru prožívají i v rodině, tak ta víra je tam velká součást toho života a ty děti jsou vedené k tomu, že Bůh je otec a k němu se vždycky může obracet, a i když ho nevidí, tak je to někdo, kdo jim neustále pomáhá, kdo roste s nimi, a kdo chce, aby rostly dobře. Když to řeknu opravdu hodně jednoduše. Takže ano vychovávat dobře můžou nevěřící i věřící a vychovávat špatně můžou jak věřící, tak nevěřící. Jo že ale ta víra pro mě třeba je neskutečně velký dar, který se nese do té rodiny a v podstatě v tom duchu vedu a vychovávám svoje děti. Kdybych to nedělala, tak si myslím že ty děti nebudou takové, jaké jsou a kdybych neměla podporu tady od Salesiánů nebo těch věřících společenstvích, tak ty děti taky nebudou takové, jaké jsou. Já nechci říkat, že ty lidi jsou úplně jiný, nejsou, ale mají něco navíc, nějaké know-how, které do toho života vkládají a ty děti to v tobě mají. A to je vlastně ta víra, ten Bůh, to transcendentno, co není hmatatelný. Dobří lidi můžou být všude, jak u věřících, tak u nevěřících, ale ti věřící mají něco víc, co vkládají do toho života a do té rodiny. Nevěřící mají zase nějakou jinou šťávu, když to tak řeknu, co do té rodiny dávají. Ale jak jsem byla vychována v té nevěřící rodině, tak furt tam něco chybělo a když jsem byla s Bohem, když jsem uvěřila a byla pokřtěná a všechno v té rodině v manželství ten třetí strašně pomáhá, a to je ten Bůh. Je to takový hnací motor, je to něco navíc a něco dobrého pro ty lidi. Myslím si, že ta víra je do toho života strašně moc. Ono se řekne víra, nějaký pánbíčkáři, ale ono to je fakt strašně moc. A ona ta víra vlastně není zavazující, on člověk v té víře má najednou mnohem větší svobodu než bez ní.

To říká spousta lidí, zajímalo by mě, co se tím vlastně myslí.

Já to neumím úplně popsat. Teď když nám třeba umřel strejda, tak nevěřícího člověka smrt položí. Věřící člověk ví, že existuje život po, že ten člověk je s Bohem, že

se s ním raduje, že je v té jeho slávě a to je tak strašně osvobozující a uklidňující už ten fakt, že se na věčnosti potkáme. Že toho člověka, kterého ten druhý miloval, že tam na něj bude čekat a že s tím Ježíšem tam bude čekat. Jeden kněz říkal, že si někdo představuje nebe jako nikdy nekončící sjezdovku, někdo zase jako zelenou louku po které kráčí s Ježíšem a může si pokecat. Opravdu v té slávě Boha a Ježíše se člověk setká s těma který miluje, trochu jinak, ale prostě tam bude. Pro nás to nekončí, my nepohřbíváme člověka, my oslavujeme jeho narození v nebi. Tady ho nemáme, ale on se narodil někde jinde v tom nebi, on je s tím Ježíšem, kde na nás bude čekat a bude na nás dávat pozor. Takže jenom k té otázce smrti je to hrozně osvobozující, jo je to těžký, když umře, člověk brečí, jsou těžký i důsledky té smrti, ale v tom je taková naděje a to je podle mě hrozně důležitý pro lidstvo jako takové, že má naději.

Příloha 4 - Rozhovor s členem salesiánské řehole a aktivním organizátorem aktivit v oratoři – respondent V

Co si myslíš o sekulární společnosti?

To je vždycky jako otázka, co se tím jako myslí. Já vím, co tím myslíš. Jakože svět je rozdělen na sekulární, ale jsou třeba i sekulární instituty v církvi, které vlastně pracují ve světě a my jsme svým způsobem sekulární, tím že nejsme zavřeni v kláštere nebo tak. Ale jestli je to myšleno v tom smyslu jako o té společnosti, která je kolem nás a která jako není věřící nebo tak, tak si myslím že rozhodně nikdy jsem nezastával a čím jsem starší tím je výraznější, že se nechci vydělovat. Já svým způsobem do té sekulární společnosti nějak patřím, protože se setkávám s lidmi, kteří věří trošku jinak nebo nevěří v Boha. Takže myslím si že sekulární společnost, svět je dobrý, že v něm jsou nějaké věci, které se mě nelíbí, které jsou špatné, tak to je jisté, ale má své chyby a hledání a tak, ale rozhodně se nechci se vydělovat, jako ta sekulární společnost a my... to si myslím, že v dnešním pojetí není dobré. Jestli se to tak dřív používalo, tak to jo, a dokonce jsem se setkal s někým kdo je na slovo sekulární alergický, protože vlastně co je tedy profánní (sekulární) a co je svaté nebo posvátné? Bůh stvořil tadyten svět tak jak je a z hlediska tadytoho stvoření to nejde oddělovat.

Já teď myslím vyloženě společnost mimo křesťanství a katolickou církev a přijde to kromě víry v Ježíše Krista něčím odlišná od katolické církve?

O tom musím docela dost přemýšlet, protože co člověk to jiný přístup. Musel bych si to nějak nadřadit. Třeba co je v médiích, ale v kterých že jo? Ale dejme tomu nějak tak obecně, tak třeba toho bych se mohl držet, protože není nějaká instituce, která se nazývá sekulární a se kterou by se mohla katolická církev porovnávat, takže to je pro mě docela těžká otázka... Ale možná že v tom hledání, ale zase co člověk to názor. Jako myslím si, že hodně v té sekulární společnosti tedy žije trošku jako povrchní život. Ne všichni, ale že se prostě točí kolem těch obchodních středisek a kolem já nevím čeho a nehledají hlubší věci. Zase ne všichni, a také na druhou stranu i v katolické církvi jsou lidé, kteří sice chodí do kostela, ale mají tak trošku jako podobné smýšlení a tak, takže ono je to fakt těžký. Tak možná že tady v tom a že obecně lze říct že katolická církev v tom hledání pravdy je nebo měla by být výraznější a myslím si že i je. Ale já nerad generalizuju,

protože já znám spoustu lidí, kteří jsou z té sekulární společnosti, a přitom upřímně hledají pravdu ve svém životě a dobré a zlé se snaží odlišovat a v tom jsme za jedno.

Myslíš si, že svoboda vyznání má vliv na společnost?

Tak to je lehčí otázka. Ano. Myslím si, že má zásadní vliv, když se podíváme na ty monolity, kde je třeba jedno státní náboženství, tak to potom jako bere svobodu těm dalším a může to vést k nějakým extrémismům a tak, takže určitě to má vliv a myslím si, že pokud je nějaká skupina náboženská aspoň trošku věrohodná, tak musí prostě přijímat také prostě jiné skupiny. Takže v tom ta svoboda vyznání je podle mě velmi důležitá, nakonec i nás jako věřící nebo katolíky může učit té velkorysosti a slyšet jiné názory a nějak se v tom tříbit a učit se nejenom odpovídat, ale i přemýšlet trošku způsobem toho druhého. Takže si myslím, že to je velmi důležité.

Já jsem třeba setkala s názory, že určitý vliv na společnost je negativní, že lidé nejsou zvyklí nábožensky přemýšlet a potom když chtějí něčemu uvěřit, tak nemůžou nebo nevědí jak nebo nemají plnohodnotný hodnotový systém...

To je pravda, ale pokud je otázka položena takto, tak svoboda vyznání vyloženě patří mezi základní kodex. Na to nelze odpovědět jinak, že potom kdybychom se na to podívali z hlediska lidí, kteří hledají, tak čím je větší výběr, tak tím je náročnější to hledání. Tak ale to je trošku jiná věc, ale jestli je otázka položena na svobodu vyznání, tak to je podle mě vysoká hodnota křesťany respektovaná a musí být respektovaná každým člověkem dobré vůle.

Máte pevně dané hodnoty ve středisku, které se snažíte dát dětem?

Ano myslím si že ty pevně dané hodnoty, křesťanské hodnoty jsou předávány, ale záleží určitě na tom animátorovi. Ale myslím si, že tady jsou jednak hodnoty obecně lidské, křesťanské a pak salesiánské, které jsou specifické. Takže tyto hodnoty někdy lépe někdy trochu hůře, ale myslím si, že jsou předávány. Myslím si že takové úplně obyčejné hodnoty jako hrát fairplay třeba, být ohleduplný vůči druhému, smířit se s tím, že ne vždycky musím prosadit svou touhu něco hrát nebo tak – že musím třeba ustoupit. A to často souvisí s hodnotou toho druhého člověka a tak. Takže to jsou takové obyčejné věci,

kterým jsou nadřazené nějaké hodnoty, o kterých se tady třeba moc nemluví, ale myslím si, že tady jsou. A potom taky hodnota svobody, že třeba nikdo se tady k ničemu netlačí, to mi přijde docela významné. Přemýšlím také o té hodnotě přesahu nebo transcendentna nebo Boha, jak to předáváme, ale myslím si, že zrovna v tomto středisku se to daří, protože tady je hodně věřících jako dětí, takže je to hodně propojené a ta víra v Boha tady nějak je. I když třeba u těch volnočasů o tom nějak nemluvíme, tak je to tady nějakým způsobem přítomné v těch programech, že se tady prolínají.... Nebo ne prolínají. Jedna věc je výuka náboženství a druhá nějaké jiné aktivity, ale tím taky jak mnoho lidí chodí do toho náboženství a komunikují mezi sebou ty děti, které nechodí třeba a tak. Takže to tady nějakým způsobem v těch zdech je, ta víra v Boha třeba. No a co se týká salesiánských hodnot třeba, nenechat děti napospas, být s nimi, ta asistence, chuť s nimi trávit čas, jen tak bez toho že bych musel vést nějaký kroužek, jenom být s nima třeba si jenom hrát nebo si s nima jenom takzvaně povídat. To si myslím, že jsou takové hodně výrazné salesiánské hodnoty.

Jak chápeš volnočasové aktivity? Jsou jenom pro zábavu nebo mají i výchovný charakter?

No tak já si myslím, že žádný pedagog by se dneska neosmělil říct, že ty aktivity jsou jenom pro zábavu. Myslím, že to by ta pedagogika by tam potom nebyla. Pravdou je že jenom trávit čas v bezpečném prostředí, je v dnešní době hodnota. Samozřejmě že se snažíme, aby ty volnočasové aktivity k něčemu vedly. Tady ty aktivity jsou vlastně skupinové, jistě že tady si může dítě půjčit hru a hrát si samo, ale to je spíše výjimka, že většina her je společných, že se učí nějakým vztahům, že hrají společně. Prostě volnočas je v našem případě je ta tzv oratoř a tam si myslím že tou hodnotou je mít rovnováhu mezi zájmem dětí a nabídkou. Myslím si, že obojí je důležité, jen je nechat ať si hrajou, tak jak chtějí a na druhé straně být schopen jim nabídnout něco co je zaujme, protože i tady se stává, že jednotlivci si vezme mobil a něco si hraje, nebo že do toho mobilu koukají dva nebo tři a buď to to pozorují nebo si hrají. Takže se toho ani tady nemůžeme vystríhat, ale prostě být schopen k takovým dětem, které například začnou řídit víc, než je zdrávo, tak je potřeba přijít s takovou nabídkou která je zaujme. A pak jsou tady kroužky, které mají své cíle, to není nic zvláštního.

Každý člověk má čtyři roviny tělesnou, psychickou, sociální a spirituální a myslím si, že to středisko se samozřejmě zaměřuje na určité roviny, hlavně na tu sociální a psychickou, ale myslím, že by tam neměly chybět ani ty další roviny a myslím že ani nechybí a třeba i ty biologické potřeby jsou naplňovány a že se o to snažíme, aby byly v nějakém prostředí, které je pro ně zdravé. Ale i ta rovina třeba spirituální. Chceme, aby se nějak rozvíjely po všech stránkách a v některých aktivitách je důraz na toto, v některých na něco jiného, ale myslím si, že správná výchova by měla mít na zřeteli všechny ty čtyři roviny.

Myslíš si, že může nevěřící člověk vychovávat v salesiánském stylu?

Myslím si že ano, ale samozřejmě je to za určitých předpokladů. Za předpokladů toho, že není potřeba aby se ztotožnil ve víře, že bude věřit prostě v Boha, jako věří katoličtí křesťané, ale že se právě nějak identifikuje s těma hodnotama, které tady jsou a myslím si, že každý člověk se může identifikovat s těma křesťanskýma hodnotama a nemusí věřit v Boha. Úcta k člověku a tak dále to jsou prostě křesťanské hodnoty toto, když má tak potom je potřeba aby se nějak zapálil pro tu myšlenku Dona Bosca, vidět v tom dítěti nebo v druhém člověku kousek dobra, i když to není snadné, i když se jeví jako grázl nebo jako někdo kdo je sprostý, neumí komunikovat a tak. Nakolik je schopen ten člověk se identifikovat tady tou myšlenkou Dona Bosca, tak natolik klidně může být tady a je. Já o tom v poslední době hodně přemýšlím, že by bylo naopak špatně kdyby všichni vedoucí nebo animátoři tady byli veskrze katolíci, že tím že někdo z nás má trošku jiný pohled na svět nebo světonázor nebo jinou víru nebo něco takového tak nás to učí komunikovat s těma druhýma, konfrontovat se s jinými názory, a to si myslím že je velice zdravé, takže naopak to může být i přínosem, ale samozřejmě že jsou potom i jiné věci. Může se stát, že se to zvrátí příliš, že se řekne že je důležité, aby byl jenom dobrý pedagog ten zaměstnanec, ale když jsou potom všichni pedagogové, ale není tady nikdo nositelem těch křesťanských hodnot v tom, jak to ten Don Bosco myslel, tak to už je potom asi špatné, protože když někdo něco nemá, tak těžko to může předávat. Jako tu víru třeba v toho trojjediného Boha.

Jsou nějaké hodnoty, které považuješ v té sekulární nebo vnější společnosti za špatné?

Jo tak určitě konzumismus, potom ovlivňování médií, které v té společnosti vidíme, závislosti na mobilech, a tak v té sekulární společnosti. To znamená učit se kriticky přijímat informace a tak.

Příloha 5 - Rozhovor s předsedou klubu Salesiánů v Pardubicích –
respondent G

Jak se liší náboženská výchova v klubu v Pardubicích od počáteční ideje Dona Bosca?

Společnost za života Dona Bosca byla přirozeně automaticky náboženská, takže vyučování náboženství, vyučování k hodnotám bylo prakticky automatické, normální. To neznamenaá že už by tam nebyl odklon od náboženství od života s Bohem u těch lidí, ale bylo to tam automatické, takže ve chvíli, kdy Don Bosco pojmenoval, že v rámci něčeho bude mše svatá, modlitba, automaticky vyzýval ke zpovědi, tak ty jeho vstupy byly automatické, protože to bylo normální v té době v té společnosti. Dneska se vyučování náboženství nabízí děčkám, jsou mše svaté, jsou duchovní podněty pro ten program, nebo v rámci programu, ale protože už to není tak automatické, tak je potřeba hledat formu, jak to nabídnout, aby to bylo vysvětlené, srozumitelné, aby v určitém věku ten dospívající ty náboženské podněty přijal.

V té době za života Dona Bosca, dokud rodič velel, tak to děčko fungovalo v náboženském prostředí automaticky. V dnešní době už ten dospívající si kolikrát vydupe, že se mu do náboženství nechce a že tam je moc zbožného povídání a mše svatá na akci každý den – vždyť je to hloupost. Tak je potřeba s tím náboženským projevem trochu si více pohrát v rámci vedení té akce, aby to bylo přijímané. To neznamenaá, že by dnešní mládež nechtěla žít hodnoty, ale podle mě příliš zbožné omáčky a náboženství je jedna z věcí, která jde přes palubu jako první.

Proč je klub v Pardubicích zaměřen spíše na rodinu, než na mladé lidi na okraji společnosti?

Tak jednak jeden z pardubických klubů tady na druhém konci domu je centrum Don Bosco, který se věnuje děčkám z dětských domovů, tak to je první důvod, protože už tady je někdo, kdo v rámci naší lokality se věnuje vyloučeným lidem a druhý důvod je ten, že pokud se všichni salesiáni budou věnovat jenom děčkám na okraji a takových je

dost, tak se často může stát, že neopečovaná katolická mládež z věřících rodin se díky slábnoucí autoritě rodičů a nezájmu jiných dospělých dostane na ten okraj taky. Takže to že jsou z relativně dobrých rodin, což je taky ne černobílé a nestoprocenní, takže přestože mládež je opečovaná rodičema to ještě neznamená, že má všechno, co potřebuje tzn. že je o ně třeba pečovat taktéž jako o ty mladé z ulice nebo z jiných vyloučených skupin. Mají svoje potřeby stejně jako ostatní.

Máte stále vazby na salesiány v Turíně?

Samozřejmě, protože to organizačně středisko tady v Pardubicích má nad sebou naši provincii, která je v Praze. V Praze je vlastně naše velení v rámci České republiky a potom to celosvětové velení salesiánů je v Turíně, takže co se týče organizační struktury je to takhle a v rámci vztahů my potřebujeme jeden druhého, takže různé aktivity se pořádají celorepublikově a Pardubice se jich účastní, pokud je to možné. Některé aktivity se pořádají celosvětově, no tak se jede na nějakou akci setkání mladých do Turína.

Každá provincie – u nás česká provincie salesiánů má svoje krůčky vzdělávání, formace těch budoucích salesiánů nebo už salesiánů po slibech, ale kluků, kteří jdou směrem ke kněžství, takže máme společný noviciát třeba na Slovensku. Potom jsou krůčky studentátu mám pocit v Žilině, ale dalším krůčkem je už univerzita v Turíně, kde studuje řada budoucích kněží.

-Liší se nějak kněží salesiánů od kněží v běžné katolické církvi?

Kněží diecézní a kněží salesiáni – jejich rozdíl je možná v prožívání svého duchovního života a nasměrování ke komu, protože když je někdo salesián, tak to základní rozlišení je: Jsem tu pro mládež, mladé, eventuálně rodiny. U těch diecézních je kněz povinen opečovat a být tu pro všechny věkové skupiny včetně těch starých. Ne že by v salesiánských kostelech neměli staří co dělat, ale všechno se to točí kolem těch

mladých. Takže i to vzdělávání na těch salesiánských fakultách je nasměřováno k tomu kněžství, salesiánství a mládeži.

Myslíte si, že volnočasové aktivity přivedou mladé lidi k víře?

Hm a teďka co je to věřit. Volnočasové aktivity můžou a mají přivést ty mladé k hodnotám, a pokud chci žít hodnoty, tak potřebuju toho Pána Boha jako pomoc abych ty tlaky dnešního světa přežil. Náboženství není cílem ale nástrojem, jak se potkat s Bohem a setkání s Bohem je způsob, jak zvládat dnešní svět a dnešní život tak akorát a mít nějaké krytí a mít nějakou podporu a podobně. Na jakýchkoliv našich víkendech se dá přivést toho člověka k víře nikoliv ve slova smyslu, že on se teď hned začne modlit. On se začne modlit až když zjistí, že mu to dává smysl, že tomu rozumí, nebo že to chce, že je to vlastně v pořádku. K tomu, aby souhlasil vlastně dojde skrze důvěru v týmu, kde mu někdo říká, co je správné, což znamená pochopení hodnot a když někdo z těch našich pubertáků zjistí, že ty hodnoty, které vyžadujeme a chceme mu dávají smysl a je to pravda, tak dojde i k tomu, že ten Pán Bůh je vlastně v pořádku a že to očekává, vyžaduje.

Já teďka učím na dvou místech sedmou třídu, správné pubertáky, divochy, do ničeho se jim nechce, je problém je přesvědčit a podobně. A když probíráme modlitbu Otčenáš a mši svatou a k čemu je to vlastně dobré chodit do kostela v tomhle věku, tak když probíráme jednotlivé okamžiky mše svaté, tak já po nich chci nějaké reakce, nějaké názory a podobně. Oni skrze to svoje vlastní povídání a moje doplňování, co je pravdou, co známe z knih objevují, k čemu by se mohli posunout. Oni najednou díky svým vlastním názorům mezi sebou navzájem a mým dovětkům objevují, co je vlastně pravda a řada z nich pak ten kus té pravdy objeví a přijme. Ne všichni, ale někteří to přijali, že to je vlastně pravda a že by to měli aktualizovat do svého života. Aktualizovat znamená, že za několik let se to třeba povede. Ale teďka už s tou myšlenkou vlastně souhlasí a když s tou myšlenkou souhlasí, tak to není málo.

Takže tohle je teda v těch volnočasových aktivitách na všech různých akcích vnášení toho náboženského, tak jak to zrovna možné je. Takže když někdo souhlasí s tím

podnětem, který zrovna visí ve vzduchu, tak se už něco povedlo náboženského, duchovního.

-Takže podle Vás je Bůh potřeba k najítí těch hodnot a normální člověk je tedy nenajde?

Člověk je přirozeně náboženský. Evropa je postavena na nějakých křesťanských náboženských základech. To že ze slovníku a z prožívání spousty lidí Pán Bůh vymizel, to ještě neznamená, že nemají touhu být dobří a nectí hodnoty, které jsou obecně platné ve společnosti a všechny ty hodnoty mají svůj základ v křesťanství, takže oni to ctí jenom Pána Boha k tomu životu nepotřebují a já si myslím, že oni se snaží a snaží se velice dobře, tak snažit se prožít ten život dobře bez Pána Boha je náročnější než mít toho Pána Boha vedle sebe. Takže to není výčitka, že někdo se na Pána Boha vykašlal a je tím pádem horší, ale je podle mě spíš v tom hledání a zvládání svých nároků života osamělejší než křesťan, který má nějaké krytí a podporu.

Jak nahlížíte na Dona Bosca a jeho snahu o politickou neutrálnost?

Politika je dobrý nástroj. V dnešním světě politiky potřebujeme. Potřebujeme lidi, kteří vezmou zodpovědnost za nějaké dění, ale politika je v dnešní době a byla i za života Dona Bosca stranicstvím k něčemu a kvůli něčemu. A proto říkal Don Bosco, že jeho politika je politika otčenáše. To, co chce, čemu věří, za čím jde a čemu dá celý život je to, co je v tom otčenáši. To je jeho základní politika a tím pádem nestraní té, či oné politické straně, protože najde své příznivce, se kterými si rozumí v té či oné politické straně, protože mu jde o více než o prosazení toho nebo onoho. Je jakoby o kousek nad tím vším – nad vším děním která varianta pro tu společnost je lepší.

-No já jsem myslela spíše když se v Itálii probudila vlna nacionalismu a šla proti papeži, který vlastně měl v politickém systému svoje místo. Don Bosco se zastával papeže a katolické církve, a to není projev stranictví?

To je jinak. Jednak neznám tu historii natolik dobře abych mohl úplně věcně na to odpovědět, ale církev v tom 18. 19. století měla svůj stát a vlastně byla v politickém spektru té tehdejší Itálie. Člověk je jenom člověk a církev je vlastně taková skupina lidí, která také přinesla svoje lidské omyly a hlouposti, takže je možné, že projevování moci ze strany církve je jeden ze způsobů, jak ublížit těm druhým nebo být stranický, být politický, protože pokud byl Vatikán zdrojem nesouhlasu nějaké společnosti no tak možná a možná částečně oprávněně. Zase na druhou stranu lidí se chtěli od něčeho osvobodit a když se něco děje tak se to kolikrát děje až černobílým nekritickým způsobem, takže lidi vlastně odvrhli jakoukoli moc včetně církevní. I ze strany lidí se to nahnalo do extrému, proto došlo odvrhnutí moci papeže včetně jeho přítomnosti, která je darem.

Snažíte se být také politicky neutrální?

Za mě určitě. Samozřejmě když jsou volby, když je všechno dění ve společnosti v politice, tak je normální, že se do toho člověk zapojuje, že má svůj názor, ale určitě z oficiálních míst třeba prohlášení ředitele střediska nebo kázání při mši svaté, to není místo pro nějaké politické prohlášení. Názor můžu prohlásit jako člověk který má jméno a příjmení, ale z pozice funkce bych se tomu měl vyhýbat, protože udávám směr a žádná naše pravda by neměla být úplně stranická, protože v těch stranách se bojuje o moc a o prosazení konkrétního programu. Naše politika by měla být také politikou otčenáše a služby těm druhým. Těm druhým je šumák, jestli je člověk v nějaké politické straně, nebo jestli má sklon k tomuhle a tomuhle. Jako člověk mám právo na názor, ale zodpovědný za organizaci bych měl být obezřetnější v prohlašování svých názorů.